

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRKİYE’SİNDE “GENÇLİK AŞISI” TARTIŞMALARI VE UYGULAMALARI (1924-1937)

Hasan DEMİRCİ*

Özet

Bu çalışmanın amacı, Rus kökenli Fransız bilim adamı ve cerrah Doktor Serge Voronoff’un ihtiyarları gençleştirdiğini iddia ettiği aşısının ve sonrasında üretilen gençlik aşılarının Atatürk Dönemi’nde Türkiye’deki etkilerini ve yankılarını ortaya koymaktır. Voronoff, 1900’lü yıllarda gençleşmenin formülünü bulmak için aşı çalışmalarına girişmiş ve nihayetinde 1920’lerde maymunlar üzerinde bazı deneyler yaparak bir aşı üretmeyi başarmıştı. Voronoff’un amacı ortalama insan ömrünü olabildiğince uzatmak ve insanların daha genç bir vücuda sahip olmalarını sağlamaktı. Bu iddiaya sahip olan aşı, dönem itibariyle gerek dünyada gerekse Türkiye’de çok geniş yankı uyandırdı. 1924 yılından itibaren Türk basını, sütunlarında Voronoff aşısına yer vermeye başladı. Türkiye’de “Gençlik Aşısı” olarak da adlandırılan bu keşif, tüm vatandaşların özellikle de ihtiyarların ilgi odağı oldu. Aşının mucidi Voronoff, Nisan 1928 tarihinde İstanbul’a geldi. Onun gelişiyle aşı ilk defa 1928 yılında İstanbul’da uygulandı. Aşıdan olumlu sonuçlar alındığı ifade edildi. Ardından doktorlar arasında aşının verdiği sonuçlara yönelik tartışmalar yaşandı. Aynı yıl içerisinde Doktor Cemil Şerif kaleme aldığı eserinde gençlik aşısının faydalarından ve uygulanma esaslarından bahsetti. Kazım Nami de Voronoff’un eserini iktibas ederek ihtiyarları gençleştiren “Gençlik Aşısı”nı tanıttı. 1930’lu yıllardan itibaren Voronoff dışında bazı Avrupalı doktorlar tarafından benzer türde aşılar üretildi ve bu aşılara yönelik Türk doktorlarınca bazı değerlendirmeler yapıldı. Aşının hiçbir sonuç vermediğine yönelik tartışmalar mahkeme salonlarına dahi taşındı. Dünyanın en uzun yaşayan adamı olarak bilinen Zaro Ağa’nın ölümü aşı hakkında şüphelere neden oldu. Aşının aslında iyi bir netice vermediğine dair yazılar yazıldı. 1937 yılında İngiliz bir doktorun sporcuların performanslarını etkileyen bir “Gençlik Aşısı”nı keşfetmesi Türk basınının da ilgi odağı oldu. *Tan* gazetesi, Nisan 1937 tarihinde bazı Türk futbolculara yönelik bu aşının ne tür sonuçlar verdiğine dair bir anket düzenledi.

Anahtar Kelimeler: Atatürk Dönemi, Türkiye, Voronoff, Gençlik Aşısı.

---

* Arş. Gör. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı, hasan.demirci@gmail.com.

DISCUSSIONS AND IMPLEMENTATIONS ON “YOUTH VACCINE” IN TÜRKİYE IN THE PERIOD OF ATATÜRK (1924-1937)

Abstract

The aim of this study is to reveal the effects and repercussions of the vaccine, which the Russian-origin French scientist and surgeon Doctor Serge Voronoff claims to rejuvenate the elderly, and the youth vaccines produced afterwards, in Turkey during the Atatürk Era. Voronoff embarked on vaccine studies to find the formula for rejuvenation in the 1900s, and eventually succeeded in producing a vaccine by conducting some experiments on monkeys in the 1920s. Voronoff's aim was to extend the average human lifespan as much as possible and to enable people to have a younger body. The vaccine, which has this claim, had a great impact both in the world and in Turkey as of the period. Starting from 1924, the Turkish press began to include the Voronoff vaccine in its columns. This discovery, which is also called the “*Youth Vaccine*” in Turkey, became the focus of attention of all citizens, especially the elderly. Voronoff, the inventor of the vaccine, came to Istanbul in April 1928. With his arrival, the vaccine was administered for the first time in 1928 in Istanbul. It was stated that positive results were obtained from the vaccine. Then there was a discussion among doctors about the results of the vaccine. In the same year, Doctor Cemil Şerif talked about the benefits of youth vaccination and the principles of its application in his work. Kazım Nami also introduced the “*Youth Vaccine*” that rejuvenates the old people by quoting Voronoff's work. Since the 1930s, similar types of vaccines have been produced by some European doctors, apart from Voronoff, and some evaluations have been made by Turkish doctors for these vaccines. Discussions about the vaccine's ineffectiveness have even moved to courtrooms. The death of Zaro Ağa, known as the world's longest living man, caused doubts about the vaccine. Articles were written that the vaccine did not actually give a good result. In 1937, a British doctor's discovery of a “*Youth Vaccine*” that affects the performances of athletes also became the focus of attention in the Turkish press. In April 1937, the *Tan* newspaper conducted a survey on what kind of results this vaccine gave to some Turkish football players.

Keywords: Atatürk Era, Türkiye, Voronoff, Youth Vaccine.

GİRİŞ

Cumhuriyet dönemi Türkiye’inde gençlik aşısı tartışmaları ve uygulamaları konusuna geçmeden önce gençlik aşısı fikrinin nasıl ortaya çıktığı ve aşının nasıl keşfedildiği hususuna kısaca bir göz atmak gerekmektedir. 1800’lü yılların sonu ile 1900’lü yılların başlarından itibaren doktorların üzerinde en çok yoğunlaştığı alanlardan biri de “*gençleşmek meselesi*” olmuştu. Bu anlamda dönemi itibariyle adından söz ettiren bazı doktorlar, “*beşeriyeti ebedi bir gençliğe mazhar kılmak*” ve bu sayede “*ömürü tabiiyi temdid etmek*” üzere çeşitli çalışmalar yapmaya başlamışlardı. İhtiyar insanların gençleşmesi meselesiyle ilgilenen ilk doktorlardan biri Profesör Meçnikof idi. Doktor Meçnikof, ihtiyarlığa neden sebepleri tespit ettikten sonra yoğurdun ihtiyarlığın önüne geçtiğini keşfetmiş hatta Paris’te Pasteur Enstitüsü’nde yoğurt özlerinden elde ettiği birleşimleri üretmişti.¹ Yine Fransız Doktor Brown Séquard da, elde ettiği bir şırıngayı ihtiyarların cildine aşılamak suretiyle gençleşmeleri için uğraşmıştı.² Bununla birlikte ilk defa gençlik aşısını uygulayan ve bir hayvandan başka bir hayvana organ parça nakletmek suretiyle hayvanın gençleşmesini sağlayan Doktor Harm olmuştu. Doktor Harm’dan sonra Rus asıllı Fransız bilim adamı Doktor Serge Voronoff, 1917 tarihinden itibaren koçlar üzerinde gençlik aşısı tecrübeleri yaparak ilerleme kaydetti.³ 1917 yılında genç bir koçtan aldığı bir parçayı ihtiyar bir koça nakletmiş, bu sayede koçun gençleşmesini sağlamıştı. 1918 yılındaysa ihtiyar koça koyduğu parçayı çıkarmış ve koçun eskisi gibi yaşlılık belirtileri gösterdiğini görmüştü. Bu sebeple 1919 yılında aynı koça bir kez daha gençlik aşısı yapmış ve koçun yeniden gençleştiğini anlamıştı. Aşı üzerinde gerçekleştirdiği deneylerde başarılı olan doktor, bu defa keşfettiği aşığı genç maymunlardan aldığı parçaları insanlara nakletmek suretiyle denemeye karar vermişti. Bundan ötürü Evelyn Arthur isminde yaşlı birine gençlik aşısını uygulamış ve aşıdan 20 ay sonra Evelyn Arthur’un yüzündeki buruşukların kaybolduğunu, düzgünce durabildiğini gözlemlemişti.⁴ Bu şekilde dünyada bir gençleştirme dalgası baş göstermişti.

---

¹ “Gençlik ve İhtiyarlık Meselesi”, **Vatan**, 15 Teşrin-i sani 1339/15 Kasım 1923.

² “İhtiyarları Gençleştiriyorlar”, **Son Telgraf**, 6 Şubat 1341/1925.

³ Serge Voronoff’un hayatı ve bilimsel faaliyetleri hakkında geniş bilgi için bkz. Ethel Mizrahy Cuperschmid, Tarcisio Passos Ribeiro de Campos, “Dr. Voronoff’s Curious Glandular Xenografts”, **História, Ciências, Saúde-Manguinhos**, Rio de Janeiro, v. 14, n. 3, July-Sept. 2007, s. 1-24.

⁴ “İhtiyarları Gençleştiriyorlar”, **Son Telgraf**, 6 Şubat 1341/1925; Voronoff’un bu çalışmaları hakkında detaylı bilgi için bkz. “Dr. Voronoff’s Experiments in Human Grafting”, *The American Review of Reviews*, (Ed.: Albert Shaw), Volume LXI, January-June 1920, s. 665-666; May Tevis, “Human Grafting/The Brilliant and Successful Experiments of Dr. Serge Voronoff”, **Scientific American**

Her ne kadar Arjantinli Doktor Onelli gibi bazı doktorlar, maymunların zamanla insanları maymunlaştıracağını iddia etmişlerse de, gençlik aşısı çeşitli ülkelerce uygulanmaya konmuş ve özellikle ihtiyarlar arasında büyük bir rağbet görmüştü. Gençlik aşısı, Türkiye’de ilk olarak 1922 yılının ikinci yarısından itibaren basında az da olsa yer bularak tartışma ve kamuoyunu aydınlatma mevzusu olsa da⁵ asıl olarak 1924 yılından itibaren Cumhuriyet’in ilanına denk gelen dönemde tartışılmış, basın, ihtiyar vatandaşların ve ilmi çevrelerin gündemini bir hayli meşgul etmişti.

1- Gençlik Aşısının Türk Kamuoyunda Gündeme Gelmesi, Uygulanması ve Bazı Tartışmalar (1924-1930)

Cumhuriyet’in ilk yıllarında gençlik aşısı tartışmaları, 1924 yılı içerisinde alevlenmeye başladı. Bu alevlenmenin ana kaynağı, Operatör Doktor Mustafa Kemal Bey’in *Servet-i Fünun*’un 19 Şubat 1924 tarihinde yayımlanan “*Gençlik Aşısı Hakkında Tedkikat*” başlıklı makalesiydi. Doktor Mustafa Kemal, bu makalesinde görev yaptığı Etfal Hastanesi’nde 3 yaşlı adama uyguladığı gençlik aşısını anlatıyor, elde ettiği sonuçları, gerçekleştirdiği operasyonu elindeki fotoğraflarla birlikte paylaşıyordu. Doktora göre, başarılı sonuçlar veren gençlik aşısı, sadece fiyat olarak pahalı maymunlarla değil başka hayvanlar da kullanılarak yapılabilecek ve artık fakir ihtiyarlar da bu aşından faydalanabileceklerdi.⁶ Yine İstanbul’da çıkan Fransızca gazete *Samboul*’un muharrirlerinden biri, 1918’de Profesör Bier’in yanında çalışmak üzere gönderilen ve mülakat yapıldığı esnada Şişli Etfal Hastanesi’nde görev yapan Doktor Mustafa Kemal ile 18 Şubat 1925 tarihinde gerçekleştiği görüşmede, doktorun Voronoff aşısı hakkındaki görüşlerine yer veriyordu. Doktor Mustafa Kemal Bey, 3 yıl boyunca Voronoff aşısını uygulama fırsatı bulduğunu ve gerçekten de vücudunda yıpranmış kısımlar olan insanlar üzerinde belirli bir düzeyde iyileşme sağlandığını gözlemlediğini belirtmekteydi.⁷ Bir süre sonra Mustafa Kemal Bey tarafından uygulandığı iddia edilen gençlik aşısının aslında uygulanmadığı, kendisinin *Servet-i Fünun*’da yayımladığı makalenin gerçekleri yansıtmadığı ve bir safsatadan ibaret olduğu yolunda haberler

---

Monthly, April 1920, s. 307-309; Serge Voronoff, **Life, A Study of the Means of Restoring Vital Energy and Prolonging Life**, (Translated by Evelyn Bostwick Voronoff), New York 1920.

⁵ “İhtiyarlar Gençleştirilebilir Mi?”, **Tevhid-i Efkâr**, 9 Nisan 1338/1922; “Gençlik Aşısı”, **Yeni Şark**, 14 Teşrin-i evvel 1338/14 Ekim 1922.

⁶ Operatör Mustafa Kemal, “Gençlik Aşısı Hakkında Tedkikat”, **Servet-i Fünun**, Numero: 14-1488, 19 Şubat 1340/1924, s. 217-219.

⁷ “Le procédé Voronoff a Constantinople”, **Samboul**, 19 Février 1925.

çıktı. Nitekim *Son Saat*’in 17 Mart 1925 tarihli sayısında gazete muharrirlerini bu yöndeki bir haberi, bazı gerçekleri de ortaya koyuyordu. *Meslek* muharriri, Etfal Hastanesi’ne giderek Doktor Mustafa Kemal Bey ile gençlik aşısı üzerine konuşmuş ancak doktorun yüz ifadelerinden ve bazı sorularına yanıt alamamasından dolayı aşının uygulanması hususunda şüpheye düşmüştü. Hastaneden çıkan muharrir, hastaneye yakın bir yerde bu defa aynı hastanede görev yaparken Doktor Şefik Bey ile karşılaşmış ve Mustafa Kemal Bey’in hastanede uyguladığını iddia ettiği gençlik aşısını sormuştu. Muharririn bu soruya aldığı yanıtta kendisinde bir şaşkınlık yaratmıştı. Şefik Bey’in söylediklerine göre, Mustafa Kemal Bey, hastanede gençlik aşısı tecrübesi yapmamıştı. Yayımladığı fotoğraf da Voronoff’un bir kitabından alınmıştı. *Servet-i Fünun*’daki makalesi üzerine hastane yönetimi kendisine soruşturma açmış ancak doğru düzgün bir cevap dahi alamamıştı.⁸ Bu haberden bir gün sonra Doktor Mustafa Kemal Bey, hakkındaki iddialara açıklık getirerek kendisini ziyaret edip ayrılan *Meslek* gazetesi muharririnin söylediklerini yanlış anladığını söylemişti. Bundan başka aynı kurumda çalışan Doktor Şefik Bey’in kendisi hakkında söylediklerine de katılmayarak kendisinin hiçbir zaman Etfal Hastanesi’nde gençlik aşısı tecrübesi yaptığını söylemediğini belirtmekteydi. Ayrıca gençlik aşısının bir efsane olmadığını ve aşuya karşı oldukça olumlu baktığını da dile getirmişti.⁹ Kısacası, Doktor Mustafa Kemal, Etfal Hastanesi’nde gençlik aşısı tecrübesi yapmadığını hatta hastanede böyle bir aşının uygulanması için yeterli imkânların olmadığını itiraf etmişti. Doktor Mustafa Kemal’in *Son Saat*’e verdiği bu beyanattan sonra aynı hastanedeki meslektaşı Doktor Şefik Hidayet Bey, bu defa aynı gazetenin 20 Mart 1925 tarihli sayısına gönderdiği bir mektupla karşılık vermişti. Şefik Bey, Doktor Mustafa Kemal Bey’e karşı kişisel bir husumet beslemediğini açıkça vurgulayarak gençlik aşısının bir efsane olmadığını Doktor Kemal Bey’in gençlik aşısı tecrübesi gerçekleştirdiğine dair iddialarının bir efsane olduğunu bir kez daha ifade etmişti.¹⁰ Şefik Bey, sonuç itibarıyla söylediklerinin arkasında olduğunu ve haklılığını kanıtlamak istemişti.

Bu tartışmadan sonra basın gençlik aşısını gündeme getirmeye devam etti. *Fen Âlemi* Şubat 1925 tarihli sayısında Doktor Kemal Cenap Bey’in “*Gençlik Aşısı*” başlıklı yazısına yer veriyordu. Doktor Kemal Cenap Bey,

---

⁸ “Usul ve Esası Olmayan Bir Şayia/Gençlik Aşısı Bir Efsane İmiş!”, *Son Saat*, 17 Mart 1341/1925.

⁹ “Gençlik Aşısı/Efsane midir? Değil midir? Mustafa Kemal Bey İtiraz Ediyor”, *Son Saat*, 18 Mart 1341/1925.

¹⁰ “Mustafa Kemal Bey’e Bir Cevap/Gençlik Aşısı”, *Son Saat*, 20 Mart 1341/1925.

gençlik aşısı fikrinin Voronoff'tan önce ortaya çıktığını belirterek Voronoff'la birlikte gençlik aşısının uzun süreli olumlu derecede bir etkiye sahip olduğunu ifade ediyordu. Doktora göre, aşı hakikaten layıkıyla yapıldığında insan vücudunun yıpranmış ve arızalı kısımlarını iyileştiriyor ve tenasül organlarının işlevselliğini artırıyordu.¹¹ *Hilâl-i Ahdar* da Doktor İsmail Kenan'a ait olan ve 1925 yılı içerisinde yer verdiği yazı dizisinde gençleştirme aşısının nasıl ortaya çıktığını ve hayvanlardan insanlara ne şekilde uygulandığı hakkındaki ilmi bilgileri okurlarla paylaşıyordu.¹² Aynı mecmuanın 13 Temmuz ve 15 Eylül 1925 tarihli sayılarında ise Voronoff'un 1918 yılından itibaren başladığı, hayvanlara ve insanlara uyguladığı gençleştirme aşısı tecrübelerine yer verilerek aşının etkileri gösteriliyordu.¹³ *Resimli Ay* da Temmuz 1927 tarihli sayısında Voronoff'un insanları - özellikle de ihtiyarları- ve hayvanları gençleştirdiği aşığı yer ayırıyor ve bu aşının önemine dikkatleri çekiyordu. Son zamanlarda insanları gençleştiren aşının tartışma konusu olduğunu dile getirerek Voronoff'a şarlatan diyenlerin olduğunu da belirterek aşının fayda verebileceğine dair ümitleri de barındırdığını ifade ediyordu.¹⁴

Gençlik aşısının Türk kamuoyunda gündeme geldiği bir sırada insanların maymunlardan geldiklerine dair Darwinist görüşlerin de bir anlamda gündeme gelmesi tesadüf değildi.¹⁵ Acaba Voronoff'un gençlik aşısında insana en yakın ve benzer hayvan olarak maymunu kullanması, bu Darwinist düşüncenin bir ürünü müydü? Elbette bu soru tartışılabilir. Ancak o dönem Amerika'da tartışma konusu olan bu Darwinist fikirlere, *Resimli Ay*'ın 1925 yılı içerisinde çeşitli nüshalarında insanların maymunlardan

¹¹ Doktor Kemal Cenap, "Gençlik Aşısı", *Fen Âlemi*, Numero 2, Şubat 1341/1925, s. 19-23.

¹² Doktor İsmail Kenan, "Gençlik Aşısı", *Hilâl-i Ahdar*, Cild: 1, Numero: 9, 1 Haziran 1341/1925, s. 66-67; Doktor İsmail Kenan, "Gençlik Aşısı-2", *Hilâl-i Ahdar*, Cild: 1, Numero: 10, 15 Haziran 1341/1925, s. 74-75.

¹³ "Gençlik Aşısı", *Hilâl-i Ahdar*, Cild: 1, Numero: 11-12, 13 Temmuz 1341/1925, s. 86-87; "Aşı ile Gençleşenlerin Hayatlarındaki Tahavvüller", *Hilâl-i Ahdar*, Cild: 1, Numero: 14, 15 Eylül 1341/1925, s. 104-105.

¹⁴ "Doktor Voronoff İnsanları Gençleştirmek Mümkün Olduğunu İzah Ediyor", *Resimli Ay*, Cild 4, Numero 5, Temmuz 1927, s. 21.

¹⁵ Darwin ve evrim kuramı hakkında detaylı bilgi için bkz. Zafer Toprak, *Darwin'den Dersim'e Cumhuriyet ve Antropoloji*, Doğan Kitap, İstanbul 2015, s. 46-68; Cumhuriyet'in sonraki dönemlerinde gerek Türk Tarih Tezi'nde olsun gerekse antropoloji alanında olsun Darwinist düşünceler daima gündemdeki yerini korumuş ve kitaplarda yer bulmuştur. Hatta Darwinizm fikirleri, ilkokullardaki çocuklara dahi okutulmuştur, Toprak, *age.*, s. 367-371.

gelmiş olabileceğine dair tartışmaları içeren haberlere yer verilmiş olmasıysa son derece dikkat çekici bir gelişmeydi.¹⁶

Aylık Mecmua, Kasım 1926 tarihli sayısında Voronoff aşısıyla ilgili oldukça dikkat çekici bilgilere yer veriyordu. Mecmua, maymunların Darwin’in teorisiyle insanların cediti olduğu iddiasıyla itibar kazandıklarını ancak son zamanlarda “*bu itibarın bedelini pek ağır bir surette ödemeye*” başladıklarını dile getiriyordu. İnsana benzeyen en yakın mahlûkun maymun olduğuna dikkat çeken mecmua, yıpranmış insan vücutlarını tamir ederek gençleştirilmelerinde maymunların tercih edildiğini ve bunun da doğal karşılandığını belirtiyordu. Maymunların insanların gençleştirilmesinde kullanılmasına özellikle *himaye-i hayvanat* (hayvanları koruma) cemiyetlerinin karşı çıktığını ifade eden mecmua, Voronoff’un aşı uygulamasıyla birlikte maymunların sayıca azaldıklarını bunun önüne geçmek içinse doktorun, San Remo’da Garibaldi Şatosu’nu satın alarak burada bir maymun çiftliği kurarak çoğalmalarını sağladığını vurguluyordu. Ayrıca maymunlardan sadece uzuv parçalarının değil sinirlerinin de alınıp insana aşılandığı belirtiliyordu.¹⁷

Gençlik aşısı tartışma ve uygulamaları karikatürlere de yansımıştı. Özellikle ihtiyarlar arasında rağbet gören aşı, mizahi karikatürlerin konusu olmuştu. *Akşam*’ın 20 Mart 1927 tarihli sayısında “*Gençlik aşısı biz de tatbik edilirse !...*” denerek iki yaşlı vatandaşın mizahi olarak karikatürize ediliyordu. Karikatürde yaşlılardan biri “*Yarın akşam karıma mükemmel bir sürpriz yapacağım.*” demesi üzerine diğer yaşlı “*Ne yapacaksın ?*” diye sormuş, bunun üzerine o da “*Sabahleyin evden böyle çıkacağım, genç olarak avdet edeceğim.*” şeklinde cevaplamıştı.¹⁸ Şüphesiz bu karikatür, Türkiye’deki ihtiyar vatandaşların gençlik aşısından ne kadar ümitli olduğunu da apaçık ortaya koymaktaydı.

---

¹⁶ “İnsanlar Maymundan Mı Gelmiştir, Allah Tarafından Mı Yaratılmıştır”, **Resimli Ay**, Cild 2, Numero 7-19, Ağustos 1341/1925, s. 31-32; “Beş Yüz Bin Sene Evvel İnsanların Yaşadığını İddia Ediyorlar”, **Resimli Ay**, Cild 2, Numero 8-20, Eylül 1341/1925, s. 12-14.

¹⁷ “Köhne ve Harap Vücutlar Yamalanıyor, Voronoff’un Tamirhanesinde !”, **Aylık Mecmua**, Birinci Sene, Numero: 8, Teşrin-i sâni/Kasım 1926, s. 8; Birkaç sene sonra Doktor Voronoff’un ve Pasteur Enstitüsü’nün aşırı maymun talebi sebebiyle, Fransa Hükümeti, maymunları himaye etmeye karar verecektir. Hükümetin böyle bir karar almasında maymunlarından edilen serumun sarıhumma hastalığında kullanılması temel gerekçe olacaktır, “Maymunları Himaye”, **Vakit**, 9 Nisan 1931.

¹⁸ **Akşam**, 20 Mart 1927.

Akşam, 20 Mart 1927.

Akşam 7 Mayıs 1927 tarihli sayısında “Acaba Olur Mu?” başlıklı yazısında gençlik aşısı mucidi Voronoff’un maymunlardan insan doğurtmak istediğini yazmaktaydı. Yazının devamında maymunların guddelerini (bezlerini, özellikle erkeklik, haya organlarından alınan parçaları) insanlara cerrahi usullerle naklederek bu sayede ihtiyarları gençleştirmeyi amaçlayan Voronoff’un şimdi de maymunlardan insan çocuğu doğurtmak için bazı denemelere başladığı bildiriliyordu. Voronoff, doktor bir kadının haya organlarını, insana oldukça benzeyen Nevrah adındaki dişi şempanzeye nakletmişti. Ameliyattan sonra Voronoff, kendisine mahsus yöntemlerle bu dişi şempanzeyi hamile bırakmayı başarmıştı. İnsan haya organından alınan numunelerinin aşılandığı maymundan doğacak çocuğun nasıl bir şey olacağı ve insanla maymun arasındaki bu bağlantının hangi sonuçları doğuracağı Avrupa ve Amerika’da merakla beklenmekteydi. Kadın haya organı aşılanmış olan maymunun henüz doğurmadığı ve daha birçok kadından aldığı haya organı bezlerini birçok şempanzeye aşıladığı da ifade edilmekteydi.¹⁹

1928 yılının Ocak ayından itibaren aşının Türkiye’de de uygulanması için gerekli çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir. *Stamboul*’un 7 Ocak 1928 tarihli sayısında Doktor Behçet Sabit Bey’in Avrupa’da gençlik aşısı için bazı uygulamalar gerçekleştirdiğini ve yakın bir zamanda İstanbul’da da

¹⁹ “Acaba Olur Mu?”, **Akşam**, 7 Mayıs 1927.

uygulanacağını bildirdiğini aktarmaktaydı.²⁰ Gençlik aşısının Türkiye’de de uygulanacağına dair söylemler, bu konuda halkı ve doktorları bilgilendirici ve aydınlatıcı çalışmaların yapılmasını da beraberinde getirmişti. Bu anlamda Muğla Memleket Hastanesi doktorlarından Cemil Şerif Bey, 1928 tarihinde *Gençlik Aşısı ve Esasları* adlı eseri kaleme alarak bu anlamda literatüre bir katkı sağlamıştı.²¹ *Cumhuriyet* muharrirlerinden Kâzım Nami (Duru) da, Serge Voronoff’un eserini *Hayat ve Ölüm* adıyla tercüme ve iktibas ederek halkı gençlik aşısı konusunda etraflıca ve anlaşılır bir dille bilgilendirmeye çalışmıştı.²² Bu dönemde Türk basınında Voronoff aşısının Türkiye’de de uygulanıp uygulanmayacağı sorgulanıyordu. *Akşam* bu konuda 1 Şubat 1928 tarihli sayısında yaptığı bir haberde “*Voronoff Aşısı Bizde Tatbik Edilemez Mi ?*” diye soruyor ve İngiliz Hükümeti tarafından görevlendirilen bir heyetin Cezayir’de hayvanların gençlik aşısıyla nasıl gençleştirildiklerine dair bir raporunu aktarıyordu. Resmi İngiliz ziraat heyetinin raporunun Voronoff’un gençlik aşısına dair bütün dünyanın yeniden dikkatini çekmesine neden olduğu da vurgulanıyordu. Gazetenin verdiği bilgilere göre İngiliz heyeti gençlik aşısı hakkında şu beyanati vermişti: “*Aşı usulünü Fransa, Cezayir, Tunus, Fas, Fransız Sudanı, İtalya ve Bingazi memleketlerinde tatbik ediyorum. Aşı gayet genç yahut gayet kart hayvanlara tatbik olunuyor. Aşılanan kart hayvanlar derhal gençleşiyor ve kuvvet sahibi oluyorlar.*”²³

Bir süre sonra da gençlik aşısının Türkiye’de uygulanması için Voronoff’un geleceğine dair haberler yapılmıştı. Bu bağlamda *Akşam*’ın 20 Mart 1928 tarihli sayısında Voronoff’un Türkiye’ye geleceğini haber alan ihtiyar zenginlerin doktoru bulmak için arayışa girdiklerine ancak bulamadıklarına yer verilmekteydi. Gazeteye göre, Voronoff’un esas amacı, Fransız Hükümeti’nin görevlendirmesiyle Suriye’ye giderek buradaki ineklerin ıslah çalışmalarını teftiş etmektir. Başka bir konuya da dikkat çeken gazete, son zamanlarda Türkiye’den Viyana’ya giden yaşlı hastaların halk tarafından gençlik aşısı olacakları şeklinde yorumlandığını da dile getiriyordu. Bunların hiçbirinin gerçeği yansıtmadığı ortaya çıkmıştı. Voronoff’un İstanbul’da Perapalas’ta konaklayacağını haber alan birçok ihtiyarın ilgili otele giderek doktorun gelip gelmediğini sorduğu da

²⁰ “Le Méthode Voronoff/Déclarations du Dr Behdjét Bey”, *Stamboul*, 7 Janvier 1928.

²¹ Cemil Şerif, *Gençlik Aşısı ve Esasları*, Muğla Vilayet Matbaası, 1928.

²² Kâzım Nami, *Hayat ve Ölüm, Gençlik Aşısı*, (Gençlik Aşısı Mucidi Serj Voronoff’un Eserinden İktibas Edilmiştir.), İktisad Matbaası, 1928.

²³ “Voronoff Aşısı/Bizde Tatbik Edilemez Mi ?”, *Akşam*, 1 Şubat 1928.

anlaşılmıştı.²⁴ *Cumhuriyet*'in aynı tarihli sayısında çıkan haberde de Paris'te Collège de France Cerrahi Laboratuvarı Müdürü Doktor Voronoff'un İstanbul'a gelip gelmeyeceğinin son zamanlarda bir hayli önemli bir sorun teşkil ettiğini bildirmekteydi. Bununla birlikte gazeteden anlaşıldığına göre, Voronoff Fransız Hükümeti'nin müsaadesiyle koyunlar üzerinde yapılan gençlik aşılarını Suriye ve Filistin'deki baytarlara göstermek için görevlendirilmişti. Bu amaçla seyahat eden Voronoff, Suriye'ye giderken İstanbul'da bir gün kalmıştı. Doktor Suriye'den döndükten sonra yeniden Türkiye'ye gelerek bir iki gün Ankara'da kaldıktan sonra 7 Nisan 1928'de Paris'e dönecekti.²⁵

Akşam'ın 2 Nisan 1928 tarihli sayısında gençlik aşısı kâşifi Doktor Voronoff'un Suriye'deki işlerini bitirmiş olduğu, yakında İstanbul'a geleceği ve İstanbul'da iki konferans verip bir de deney yapacağı duyuruluyordu. Konferanslardan biri Tıp Fakültesi'nde doktorların huzurunda verilecek ve konferans sırasında gençlik aşısı tecrübesi gerçekleştirilecekti. Yapılacak gençlik aşısı tecrübesi insan üzerinde değil koçtan koça yapılacaktı. Genç bir koçtan alınacak haya numuneleri, ihtiyar bir koça şırınga edilecekti. Voronoff, ikinci konferansını Fen Fakültesi konferans salonunda herkese açık olarak gerçekleştirecekti.²⁶

Voronoff'un İstanbul'a gelerek gençlik aşısı tecrübesi gerçekleştirecek olması, Türk kamuoyunda büyük bir yankı uyandırdı. Türkiye'de ihtiyarların gençleştirilmesi tecrübesi oldukça rağbet gördü. Türk basını da bu rağbet üzerine dikkatleri "*hayat ve ölüm*" meseleleri üzerine çekmeye ve bu anlamda halkı bilgilendirmeye çalıştı. *Cumhuriyet*, 26 Mart 1928 tarihi itibarıyla "*Doktor Voronoff'un İstanbul'da gençleşme tecrübesini yapmadan hayat ve ölüm meselelerini, ihtiyarlığın ve ölümün sebeplerini bir sıra makalelerle tedkik edeceğiz, bugün ihtiyarlığın ve ölümün sebeplerini tetkike başlıyoruz*" diyerek bu konu üzerine eğileceğini duyuruyor ve adı geçen doktorun bu konudaki ilk makalesini yayımlıyordu.²⁷ Aynı gazete, bu defa 27 Mart 1928 tarihli sayısında Doktor Voronoff'a ait ikinci makaleyi "*İhtiyarlıkla Ölümün Başlıca Sebebi Nedir ?*" başlığı altında inceleyerek insan vücudunun yaşa bağlı olarak giderek yıprandığını ve vücuttaki hücrelerin azaldığını, böylelikle insanın yaşlanarak ölüme yaklaştığını

²⁴ "Gençlik Aşısı", *Akşam*, 20 Mart 1928.

²⁵ "İstanbul'da Bir Tecrübe Yapılacak/Voronoff 6 Nisan'da Tıp Fakültesi'nde Yaşlı Bir Koyunu Gençleştirecek !", *Cumhuriyet*, 20 Mart 1928.

²⁶ "Tıp Fakültesinde, İhtiyar Bir Koçu Gençleştirecek", *Akşam*, 2 Nisan 1928.

²⁷ "Hayat ve Ölüm", *Cumhuriyet*, 26 Mart 1928.

anlatıyordu.²⁸ 28 Mart 1928 tarihli sayısında ise “İhtiyarlık ortadan kalkacak mı ?” diye soran *Cumhuriyet*, Voronoff’un ürettiği gençlik aşısıyla insan ömrünün uzatılabileceğini düşündüğünü yazıyordu. Gazeteye göre, Voronoff, insan vücudunda yıpranmış ve ölü olarak nitelendirilebilecek hücreleri, sağlam hücrelerle takviye ederek hücrelerin tazeliğini koruyabilmesini sağlayacak ve bu şekilde ihtiyarlığı geciktirmeyi başarabilecekti.²⁹ 29 Mart 1928 tarihli sayısında yine Voronoff’un makale serisine yer vermeye devam ediyordu. Doktorun bu makalesinde “İnsanların “ebedi gençlik”e niçin mazhar olmasınlar ?” sorusundan yola çıkarak maymunlardan alınan “tenasüli guddelerin” insana nakledilebileceğini savunduğu görüşüne yer veriyordu.³⁰ İhtiyarların gençleşmesinde hayvanlardan alınan “tenasül guddeleri”nin önemi, aynı gazetenin bir gün sonraki sayısında da etraflıca anlatılıyordu. Voronoff’un bu makalesine göre, önce hayvanlarda uygulanan bu yöntem daha sonra ihtiyar insanlara da uygulanmış ve bundan olumlu neticeler alınmıştı. Hayvandan alınan tenasül bezinin ihtiyar bir insana nakletmek yöntemiyle 80 yaşından sonra evlenen birçok ihtiyarın 8 tane çocuk sahibi oldukları görülmüştü. Ona göre, insan hücrelerinin yaşaması ve yenileşme kabiliyeti sonsuzluk arz ediyordu. Ölmüş bir hayvanın derisinden, karaciğerinden, böbreklerinden bir parça alınarak besleyici bir serumun içine konacak olursa, serum sıklıkla yenilenirse hücrelerin de yenilediği görülebilir, ihtiyarlarının yerine daimi olarak yenileri gelebilirdi.³¹ 31 Mart 1928 tarihinde Voronoff’un gençlik aşısına dair makaleler serisini neşretmeye devam eden *Cumhuriyet*, doktorun bu makalesinde gençlik aşısının içeriği ve tam olarak nasıl uygulandığı hakkındaki düşüncelerine yer ayırıyordu. Makalenin devamında gençlik aşısının ilkel ve pek de başarılı olmayan halinin ilk olarak Brown-Séquard adlı bir doktor tarafından uygulandığını ve bu doktorun aynı zamanda tenasül bezleri özlerinin insan vücuduna aşılması gerektiğini söylediği ifade edilmişti. Doktor Roland tarafından da tiroit bezlerinin aşılmanması fikrinin ileri sürüldüğü belirtilen makalede, Voronoff, aşılmanın fayda sağlaması için kendisinin keşfettiği yöntemle, yeni hayvan guddelerinin, insan vücudunda eskimiş olan guddelere naklinin kırmızı ve siyah kan

---

²⁸ “Hata ve Ölüm/İhtiyarlıkla Ölümün Başlıca Sebebi Nedir?”, *Cumhuriyet*, 27 Mart 1928.

²⁹ “İhtiyarlık Ortadan Kalkacak Mı ?/İhtiyarlara Gençlik Şıngısı Aşıl原因 Doktor Voronoff Ömrün Uzatılabileceğine Kanidir”, *Cumhuriyet*, 28 Mart 1928.

³⁰ “İhtiyarlık Ortadan Kalkacak Mı ?/İnanlar “Ebedi Gençlik”e Niçin Mazhar Olmasınlar ?..”, *Cumhuriyet*, 29 Mart 1928.

³¹ “İhtiyarlık Ortadan Kalkacak Mı ?/Tenasül Guddelerinin Ömrün Uzunluğuna Tesiri-Hayat-ı Beşeri Uzatmak İmkânı Var Mıdır ?”, *Cumhuriyet*, 30 Mart 1928.

damarlarında buluşturulması gerektiğini ve guddelerin tam olarak yerine oturtulmasının gerekliliğine dikkat çekmişti. Makalenin sonunda ise “*gudde meselesi*”nin artık tamamen halledilmiş olduğunu ve aşılana guddenin uzun yıllar ömrünü devam ettirip görevini düzenli olarak yapması sağlandığını vurgulamıştı.³²

Cumhuriyet, 1 Nisan 1928 tarihli sayısındaysa Voronoff’un geldiğini duyursa da³³ 4 Nisan tarihli sayısında bunun doğru olmadığını ifade ederek Voronoff’un Halep’teyken Doktor Behçet Sabit Bey’e çektiği şu telgrafa yer veriyordu: “*Halep-2 Nisan- Çarşamba günü İstanbul’dayım. Koyunlar üzerinde beraberce yapacağımız tecrübe ameliyatı için bütün istihzaratın ikmali hususunda size güveniyorum. Samimi selamlar. Doktor Voronoff*”. Ayrıca Doktor Voronoff’un geleceğini haber alan zengin ihtiyarların gençlik aşısını kendilerine yaptırmak için Doktor Behçet Sabit Bey’e başvurduğundan, gençlik aşısının kolaylıkla yapılabildiğinden ancak maymun bulmanın bir mesele olduğundan bahsediliyordu.³⁴

Akşam’ın 5 Nisan 1928 tarihli nüshasındaysa gençlik aşısı yapmak için İstanbul’a gelmekte olan Doktor Voronoff’un akşam itibariyle Halep ve Adana treniyle Suriye’den İstanbul’a geleceği ve Cuma günü de Tıp Fakültesi’nde koçlar üzerinde aşı yapacağı yeniden haber veriliyordu. Bazı zenginlerin ve gençleşmek için aşığı kendilerine yaptırmak isteyenlerin başvuruda buldukları ancak Voronoff’un yanında maymun bulunmadığı için bunun mümkün olamayacağı bildiriliyordu.³⁵ *Cumhuriyet* de aynı günlü sayısında Doktor Voronoff’un 4 Nisan 1928 akşamı trenle Haydarpaşa garına geldiğini ve kendisini Doktor Behçet Sabit Bey ve bazı doktorlar tarafından karşılandığını belirterek 6 Nisan sabahı Tıp Fakültesi’nde bir koça gençlik aşısı yapacağını beyan ediyordu. Haberde dikkat çeken konulardan biri de, gençlik aşısının maymunlardan istifade edilmesi sebebiyle oldukça pahalı olduğuna vurgu yapılmasıydı. Gençlik aşısının şimdilik varlıklı kişilerin yaptırabileceğini, bunun için Doktor Voronoff’a aşı başına 45 bin frank, Türk lirası karşılığı ise 4500 lira ödemesi gerektiği bildiriliyordu.³⁶

³² “İhtiyarlık Ortadan Kalkacak Mı ?/İhtiyarlığa Karşı Mücadele Nasıl Yapılmalı ?”, *Cumhuriyet*, 31 Mart 1928.

³³ “Doktor Voronoff Geldi”, *Cumhuriyet*, 1 Nisan 1928.

³⁴ “Doktor Voronoff/Bugün Geliyor, Tecrübenin Cuma’ya Yapılması Muhtemeldir”, *Cumhuriyet*, 4 Nisan 1928.

³⁵ “Gençleşmek İsteyenler”, *Akşam*, 5 Nisan 1928.

³⁶ “Doktor Voronoff, Dün Geldi, Yarın Tecrübesini Yapacak !”, *Cumhuriyet*, 5 Nisan 1928; *Cumhuriyet*’in daha sonradan bu haberini tekdüz ettiğini anlaşılmaktadır. Gazetenin 8 Nisan 1928 tarihli sayısında, bir gençlik aşısı yaptırmanın maliyetinin 250 Türk Lirası olduğu görülmektedir. Bu hususta

Cumhuriyet aynı günlü sayısında başka bir haberindeyse Voronoff’un “*Bu gidişle galiba maymuna perestiş edeceğiz, “maymunperest”ler tarikati teşekkül edecek*” sözüne yer vererek gençleşmek isteyen ihtiyarların maymunlara olan rağbetini anlatan şu anlamlı karikatürü okurlarıyla paylaşıyordu:³⁷

Cumhuriyet, 5 Nisan 1928.

Cumhuriyet, bir gün sonra 6 Nisan 1928 tarihli sayısında da gençlik aşısının gün içerisinde uygulanacağını haber verirken³⁸ başka bir haberindeyse Voronoff’un makale serisinin başka bir kısmına yer vererek doktorun “*İnsanlara yalnız gençlik aşısı yapılmaz; bunun tahrip edilmiş kısımlarından birçoğu da aşı vasıtasıyla pekâlâ tamir edilebilir*” dediğini ifade etmekteydi. Gazete, Voronoff’un amacının “*hayatı, bütün bedeni, zihni tezahürleriyle muhafaza etmek, ihtiyarlık zamanını kısaltmak, ölümü hududunun sonuna kadar geriletmektir. Hülasa genç yaşamaktır*” olduğunu da belirtmekteydi.³⁹

Akşam’ın 7 Nisan 1928 tarihli sayısında da Voronoff’un 4 Nisan 1928 tarihi akşamı İstanbul’a geldiği ve 6 Nisan’da sabah saat onda

---

gazete Voronoff’ın şu beyanını verdiğini de hatırlatmaktaydı: “*Gazetelerde bir aşının 4000-4500 liraya yapılacağına dair neşriyat yapıldığını duydum. Fakat bu masaldır. Bir (sinosefal) maymunun kıymeti 1500 franktur. Ameliyat ücreti de alelade bir fituk ameliyesi ücreti kadardır.*”, “Gençlik Ucuzluyor!”, **Cumhuriyet**, 8 Nisan 1928.

³⁷ “Gençleşme Saadeti Yalnız Erkeklerle Mi Münhasır Kalacak?”, **Cumhuriyet**, 5 Nisan 1928.

³⁸ “Gençlik Aşısı”, **Cumhuriyet**, 6 Nisan 1928.

³⁹ “İhtiyarlık Ortadan Kalkacak Mı ?/Doktor Voronoff’a Göre Gençlik Aşısının İstikbali”, **Cumhuriyet**, 6 Nisan 1928.

Haydarpaşa'da bulunan Tıp Fakültesi'nde koçlar üzerinde “gençlik aşısı” tecrübesi gerçekleştirdiği belirtiliyordu. Aşı tecrübesi sırasında Tıp Fakültesi muallimleri, talebeleriyle birlikte birçok doktor da hazır bulunmuşlardı. Voronoff saat ona doğru salona gelerek Darülfünun Emmini ve Tıp Fakültesi Kâtib-i Umumisi ile görüşükten sonra büyük ameliyat salonuna geçmişti. Biri ihtiyar, diğeri genç iki koç salona getirildikten sonra doktor aşıya dair bazı izahatta bulunmuştu. Ardından genç koçtan aldığı haya bezini ihtiyar olan koça aşılamıştı. İhtiyar koçun bu ameliyattan kısa bir süre sonra gençleşmesi beklenmekteydi.⁴⁰

Akşam 8 Nisan 1928 tarihli sayısında Doktor Voronoff tarafından Tıp Fakültesi'nde yapılan gençlik aşısı ve hemen ardından verilen konferans sırasında bulunan bir doktorun beyanatına yer veriyordu. Adı verilmeyen doktorun gazete muharririne şunları söyledikleri ifade ediliyordu: “*Doktor Voronoff'un dünkü tecrübesi ve verdiği konferans gazetelerin veya halkın beklediği neticeyi hâsıl etmemiştir. Belki bunda Doktor Voronoff'un kabahati yoktur. Vaziyet yanlış aksettirilmiştir. Ne deniliyordu: Profesör Voronoff, bir aşı keşfetmiş bu aşığı edince ihtiyarlar gençleşiyorlar. Gençleşmek meselesinin gayet tabii olarak tenasül noktasından vaki olacağını halk ümit etmişti. Fakat biz bu işlerle meşgul olan veyahut bunu yakinen takip eden doktorlar şimdilik böyle bir şeye ihtimal vermiyorduk. Nitekim Doktor Voronoff dünkü konferansında söyledi ve dedi ki: Herkes gençleşmenin tenasül noktasından vaki olacağı ümidine düşmüştür. Fakat henüz buna imkân yoktur. Yaptığımız aşılarla ancak dimağı ve adalatı gençleştirebiliyoruz ki bu da mühim bir şeydir. Bir ihtiyar bu suretle daha iyi düşünebiliyor, daha iyi çalışabiliyor. Sonra Doktor Voronoff kendisinin daha ziyade hayvanat üzerinde aşı tatbikiyle meşgul olduğunu asıl bu gençlik aşısıyla Viyana'da bir profesörün meşgul olduğunu yalnız kendisinin bu doktorun nezareti altında ameliyat yaptığını söyledi. Doktorun verdiği konferans halka ait bir konferans idi. Bildiğimiz birçok şeyleri sinema filmi halinde gözden geçirdi. Tıbbi tedkikat ve münakaşat icrası lüzumu halinde bunlar da münakaşa edilebilir, muhtaç-ı izah noktaları vardır.*”⁴¹

Voronoff'un Tıp Fakültesi'nde gerçekleştirdiği gençlik aşısına dair en ayrıntılı bilgiyi *Cumhuriyet*, 7 Nisan 1928 tarihli sayısında vermişti. Aşı uygulamasından ve konferanstan önce gazete muharriri Kâzım Nami,

⁴⁰ “Doktor Voronoff'un Tecrübesi/Yaşlı Bir Koç Aşı ile Gençleştirildi”, *Akşam*, 7 Nisan 1928.

⁴¹ “Doktor Voronoff'un Aşısı/Tenasül Noktasından Gençlik Temin Etmiyor Mu?”, *Akşam*, 8 Nisan 1928.

Voronoff’la olan buluşmasını, görüşmesini ve sorduğu sorulara yönelik aldığı cevapları şöyle detaylandırıyor: “Doktor (S. Voronoff)’u köprüden Haydarpaşa’ya giden dokuzu beş geçe vapurunda buldum. Bahriyeli doktorlarımızdan Rasim Bey’in delaletiyle takdim edildim. Ticaret ve Sanayi Bankası’nda bulunan muhterem Arif Paşa’nın mektuplarını hamildim. Doktor beni hüsn-i kabul etti. Kendisine Cumhuriyet’te tefrika edildikten sonra kitap şeklinde de neşredilen (Hayat ve Ölüm)⁴² isimdeki eseri takdim ettim. Bunun üzerine beni yanına aldı: _Sizi neler alakadar ediyorsa sorunuz söyleyeyim. Dedi. Haydarpaşa’ya kadar vapurda konuştuk; muhterem doktora bazı sualler sordum; hepsine en mukni, en kati cevaplar aldım. Muhaveremizin hülasasını karilerimize de arz edeyim: Evvela yanlış bir zehabı tashih etmek lazım geliyor: Aşılana gudedeler, yalnız dâhili ifrazatta bulunuyorlar. Bu ifrazat kana karışarak bütün uzuvlara yeni bir zindelik, yeni bir faaliyet veriyor. Zaten aşılana gудde ile asıl gудde birbirine yapışık değildir. Aralarındaki mânia, birinde husule gelecek huveyn-i menvinin asıl gудdeye geçmesine müsait değildir. Onun için mesela maymun gудdesiyle aşılana bir adamda, maymun gудdesinin dâhili ifrazıyla canlanan kendi gудdesi canlanıp faaliyete geçiyor. Binaenaleyh aşı ile gençleşen bir adamın tenasülü yine tabii bir tenasüldür; müstear bir tenasül değildir. İşte bu mesele; böyle az çok kapalı bir şekilde, böyledir. Bundan sonra bizi en çok alakadar edebilecek mesele, bazı zengin adamların aşılana olarak gençliklerini bulmalarından ziyade aşının bir taraftan memleket iktisadiyatına, diğer taraftan da (nesil ıslahı-Eugénique) meselesine telakkidir. Filhakika şimdiye kadar hayvanlarda ıstıfa yaparak nesli ıslah etmek veya hariçten damızlık getirerek cinsi tasfiye eylemek yolu tutulmuştur. Birincisi hayvanların neslini ıslah ediyorsa da miktarını artırmıyor, bilakis tenkis ediyor; ikincisinde ise damızlıktan alınan döl, birkaç kuşak sonra tekrar tereddidi ediyor, yerlileşiyor. Buna mukabil mesela aşılana yerli bir koçtan alınan döl, aşılu koçun vasıflarını tamamıyla haiz oluyor. Yerli bir kuzuya, yerli bir koçun gудdesini aşılıyorsunuz. Birkaç ay içinde aşı hüsn-i tesirini husule getiriyor. Aşılana kuzu koç olduğu vakit hem beden hem de yün sıklığı itibariyle artıyor. Bu koçtan gelen kuzu da yetişti mi sıklıkta yedi kilo kazanıyor. Bir koç bir senede elli koyunu ilka ettiğine göre elli koyundan husule gelecek elli kuzu, bir kere sıklık itibariyle 350 kilo fazla et veriyor demektir. Koyun yünü de aynı suretle artmaktadır. Şu halde şuradan buradan damızlık getirmeye uğraşmaktansa memleketin

---

⁴² Kâzım Nami (Duru) Bey’in Doktor Voronoff’tan iktibas ettiği bu esere, yukarıdaki kısımlarda değinilmişti. Y.N.

münasip yerlerinde aşı istasyonları vücuda getirmek çok daha münasıptır. Aşılana koçlar köylerin koyunlarından alınacak kuzuların gösterecekleri intifa köylüleri kolayca ikna edecek ve koyunlarını aşılatırmaya sevk eyleyecektir. Bu suretle memleket iktisadiyatının çok müfit olacağına şüphe yoktur. Genç hayvanlarda yapılan aşıların şu güzel neticelerine göre insanlar üzerinde de aşının pek mühim bir tesiri olacağı nazariyeten neden kabul edilmesin? Bulduğundan evvel yetişkin bir maymun guddesiyle aşılanacak bir çocuk gerek bedeni ve gerek ruhi kudret itibarıyla kendi yaşındaki çocuklardan çok kuvvetli olacaktır. Zayıf bünyeli çocukları da aşı sayesinde kuvvetlendirmek imkân dâhilindedir. Bu suretle insan nesli ıslah edilmiş olur. Bu henüz nazariyedir, fakat hayvanlardaki tecrübeler nazariyenin tahakkuk edeceğine delildir. Aşının bu gibi menfaatleri zamanla anlaşılacaktır.”⁴³

Görüldüğü üzere Voronoff, hayvanlara uygulanıp olumlu neticeler alınabilen gençlik aşısının maymunlardan alınan bezlerin insanlara da uygulanması suretiyle başarılı olabileceği kanaatindeydi. *Cumhuriyet* muharriri, Voronoff'la bizzat gerçekleştirdiği bu görüşmeyi aktardıktan sonra doktorun gençlik aşısını nasıl gerçekleştirdiği hakkında da bilgiler veriyordu. Buna göre, görüşmenin hemen akabinde vapurdan inen Voronoff ve onu karşılayan bazı doktorlar, doğruca Tıp Fakültesi'ne geçmişlerdi. Doktorlar, baytarlar ve Darülfünun öğrencileri, halk arasında meraklı olanlar fizyoloji laboratuvarını doldurmuşlardı. Laboratuvarın ortasında bulunan iki ameliyat masasından birine dört yaşında, diğerine on dört aylık iki koç getirip ayaklarından bağlamışlardı. Saat sabah on buçuğa doğru Tıp Fakültesi'nde görev yapan profesör doktorlar, Voronoff ile beraber laboratuvara girmişlerdi. Voronoff, daha sonra aşı yapılacak koçların başında bulunduğu sırada, aşığı nasıl ve hangi yöntemle gerçekleştireceğini anlatmıştı. Kendisinden önce yapılan aşılarından başarılı sonuç alınamamasını iki sebebe dayandırıyor. Birincisi, aşılanan guddelerin (bezlerin), vücuda gelişigüzel bir şekilde yerleştirilmesiydi. İkincisi ise aşılanan guddelerin kanla karışmıyor olmasıydı. Doktora göre, guddenin içinden ince kan damarlarının geçmesi ve guddeyi mutlaka beslemesi için yeni damarların açılması gerekliydi. Doktor Voronoff, önce büyük koçun torbasını keserek içindeki guddelerden birini çıkardı. Doktor tarafından gerçekleştirilen bu aşı tecrübesi, asepsi dikkate alınarak yapılmıştı. Aşı yapılan koçların canı acımasın diye de “*hissi ibtal edici*” yani uyuşturucu ilaçlardan verilmişti. Sonrasında doktor, guddenin *pedikül* denilen kısmını keserek elinde kalan

⁴³ “Voronoff, Beklenen Ameliyeyi Dün Yaptı”, *Cumhuriyet*, 7 Nisan 1928.

asıl guddeyi ikiye bölerek guddeleri bir bezin içerisine sardı. Ardından da on dört aylık koçun torbasını önce deri, sonra da *birinci gısa* (üst tabaka) olmak üzere yandan uzunlamasına kesti. Koçun tenasül organı içerisinde (*la tunic vaginal*) denilen tabakaya geldiğinde burası ince kan damarlarının çokça bulunduğu bir yer olduğundan duraksadı. Bu tabakayı da kestikten sonra aşılacak gudde parçalarını koymadan önce *tunic vaginal* denilen yeri kazıdı. Bu sayede guddenin ihtiyaç duyduğu damarları tenasül organı vücuda ulaştırabilecekti. Bu işlemden sonra doktor, yerleştireceği guddeyi makasla bir santigram kesip ucundaki fazlalıkları aldı ve yerine yerleştirdi. Gudde parçalarının birbirlerine yapışmaması için de uçlarını içeri bağladı. Torbanın bir tarafına iki parça gudde bu şekilde aşılandıktan sonra dikiş atıldı. Diğer tarafa aşılacak iki gudde parçasının aşılanma işlemini ise Doktor Behçet Sabit Bey ile bir baytar doktora bıraktı. Bu iki doktor da gençlik aşısı tecrübesini başarıyla gerçekleştirmişlerdi. Gençlik aşısı işlemi bittikten sonra Voronoff, bir süre Fizyoloji Müderrisi Kemal Cenap odasında diğer profesör doktorlarla “*müdavele-i efkâr*” (fikir alışverişi) ettikten sonra laboratuvardan ayrıldı. Röntgen müessesesini gezdikten sonra Voronoff, otomobille fakülteden ayrılmıştı.⁴⁴

Cumhuriyet 7 Nisan 1928 tarihli sayısında Voronoff’un Tıp Fakültesi’nde verdiği konferansa dair de ayrıntılı bilgilere yer ayırmıştı. Bu bilgiler ışığında Voronoff, 6 Nisan 1928 tarihinde saat 14:00’da Darülfünun Tıp Fakültesi Konferans Salonu’nda gençlik aşısının içeriği ve şimdiye kadar gerçekleştirdiği aşı tecrübelerine dair ilmi bir konferans vermişti. Voronoff konferansa başlamadan çok öncesinde salon, aşya dair bir fikir edinmek için gelen halkın aşırı ilgisine sebep olmuş, bu sebeple salonun kapılarının kapatılması gerekmişti. Konferansta Darülfünun Emimi Neşet Ömer, Tıp Fakültesi Reisi Süreyya Ali, Doktor Server Kâmil, Behçet Sabit, Kilisli Rıfat beylerle Hilal-i Ahmer İstanbul Merkezi Reisi Doktor Ali ile Viladiye Mühassısı Doktor Besim Ömer Paşa hazır bulunmuşlardı. Bu gibi kişilerden başka seçkin doktorlar, bazı sefirler⁴⁵, fakülte müderrisleriyle toplum nazarında tanınmış bazı kişiler de konferansa katılmışlardı. Konferans öncesinde Darülfünun Emimi Neşet Ömer Bey Doktor Voronoff’u tanıtarak teşekkür etmişti. Bu teşekkürün ardından Doktor Voronoff da, Neşet Ömer Bey’e teşekkür ederek konferansa başlamış ve hayvanlara ve

---

⁴⁴ “Voronoff, Beklenen Ameliyeyi Dün Yaptı”, *Cumhuriyet*, 7 Nisan 1928.

⁴⁵ Bunlar arasında Fransa’nın Türkiye Büyükelçisi Emile Daeschner, Ateşemiliter Albay Sarrou ve Fransa Büyükelçiliği Genel Sekreteri M. De Hauteclouque gibi isimler bulunmaktaydı, “Le Dr Voronoff à Constantinople”, *Stamboul*, 7 Avril 1928.

insanlara uygulanan gençlik aşısı hakkında bilgiler vermişti. Ardından uyguladığı metot hakkında bir fikir verebilmek için önce dâhili ifraz guddelerinin görevlerine ait birkaç söz söylemişti. Bu bilgilerden sonra insanda doğuştan gelen bir enerji olduğunu vurgulayarak hayvanlardan alınan guddelerin insanlara nasıl nakledildiğinden bahsetmişti. Bu guddeler arasında zekâyı etkileyen tiroit ve hayatı temin eden paratiroid guddeleriyle beraber tenasül guddeleri üzerinde durmuştu. Projeksiyonla bazı resimleri de gösteren doktor, bu resimlerin her biri için ayrıca izahat vermişti. Bu resimlerden biri 3 yaş 9 aylık ve aşırı hormonlara sahip bir kız çocuğuydu. Diğeri ise henüz 9 yaşında sakalları çıkan bir erkek çocuğuna aitti. Bu resimleri gösterdikten sonra Voronoff şu sözleri beyan etmişti: “*Bu metodun insanlarda tatbik edilebilmesi için hayvanlarda tecrübe yapmak lazım idi. bu tecrübenin neticesi, dünya iktisat âleminde büyük inkılap yapacak hadiselerle karşılandı. İhtiyarlamış veya cinsi tereddi etmiş koyunlar aşılandığı zaman yedi kilo etlerinden üç kilo da yünlerinden arttığı görülmüştür. Binaenaleyh aşının, mensucat fiyatlarındaki tezayüdünde önüne geçebileceği anlaşılmıştır. Aşı her nevi hayvanata tatbik edilebilmektedir.*”. Bundan başka doktor, gençlik aşısı yapılan insanlarda özellikle tenasülü yıpranmaların azaldığını belirterek şu ifadeleri kullanmıştı: “*Ömr-i tabiileri 150 yaşına kadar varan insanların mevcut olduğunu görüyoruz. Madam ki insan cihazı 150 sene yaşanmak imkânını veriyor ve yaşamayanlarda bazı noktalar neticesi yaşamıyor demektir. İşte bizim metodumuzda bu noksanların telafisine hizmet edecektir. Fen bu noktadan muvaffakiyetini şimdiden ilan ediyor.*”. Doktorun bu dikkate değer sözleriyle birlikte konferans sona ermişti.⁴⁶ Voronoff’un gerçekleştirdiği bu tecrübeye ve konferansa İstanbul’da Fransızca çıkan *Stamboul*’un 7 Nisan 1928 tarihli sayısında da detaylıca yer verilmekteydi.⁴⁷

Konferanstan sonra Türkiye’de gençlik aşısına dair tartışmalar devam etti. Voronoff’un gençlik aşısının insanlarda faydalı olmayacağı görüşünde olan bazı doktorlar vardı. Bunlardan biri olan Doktor Osman Şerafeddin Bey, *Cumhuriyet*’in 12 Nisan 1928 tarihinde yayımlanan ve aynı gazetenin muharririyle gerçekleştirdiği bir mülakatta, aşıya dair “*Fazla ümide, büyük emellere kapılmayınız!..*” diyerek aşının hayvanlarda iyi sonuçlar verdiğini, bu sayede iktisadi menfaatlere olumlu yansıtacağını düşünmekte ve insanların tenasül organlarını bir noktaya kadar iyileştirici olabileceğinden

⁴⁶ “Voronoff, Beklenen Ameliyeyi Dün Yaptı”, *Cumhuriyet*, 7 Nisan 1928.

⁴⁷ “Le Dr Voronoff à Constantinople”, *Stamboul*, 7 Avril 1928.

bahsederek öte taraftan insanı tamamen gençleştiremeyeceğini, Voronoff’un da böyle bir garanti zaten vermediğini açıkça ifade etmekteydi.⁴⁸

Cumhuriyet, 9 Nisan 1928 tarihli sayısındaysa Doktor Voronoff’un 8 Nisan’da saat biri çeyrek geçe kalkan bir ekspresle Paris’e gitmek üzere İstanbul’dan ayrıldığını duyuruyordu. Voronoff’u yolcu etmek üzere Doktor Behçet Sabit Bey ve birçok doktor hazır bulunuyordu. Voronoff, gençlik aşısının uygulanış metotlarına dair eserlerinin her birinden Neşet Ömer, Behçet Sabit beylerle fakülte kütüphanesine hediye etmişti. Şehirde ayrılmadan önce Sıhhi Müze Müdürü Halil Bey’in refikası olduğu halde Hilal-i Ahmer Hanımlar Darüssınası’nı ziyaret etmiş ve kendisine Hilal-i Ahmer Reisi Ali Paşa ile Hilal-i Ahmer memurları karşılaşmıştı. Doktor Voronoff, Hanımlar Darüssınası’na çeşitli eşyalar bağışlamıştı. Trene binmeden önce Voronoff “*İstanbul’da gördüğüm hüsn-i kabulden son derece mahzuz oldum. İlk fırsatta tekrar şehrinize geleceğim*” diyerek vedalaşmıştı.⁴⁹ Voronoff’un Türkiye’de özellikle ihtiyarlar nezdinde yaptığı etkiyi göstermesi açısından aynı tarihli sayısında paylaştığı şu karikatür son derece dikkat çekiciydi:

“Kadın- İhtiyar zen-dost sana haset ediyor galiba!”

⁴⁸ “Fazla Ümide, Büyük Emellere Kapılmayınız!..”, *Cumhuriyet*, 12 Nisan 1928.

⁴⁹ “Voronoff Dün Gitti”, *Cumhuriyet*, 9 Nisan 1928.

*Erkek- Hayır, o eskidendi. (Voronoff) geleli gençlere haset ettiği yok!*⁵⁰

Voronoff'un gerçekleştirdiği tecrübeden ve şehirden ayrılmasından sonra gençlik aşısı meselesi önde gelen bazı yazar ve doktorların da ilgisini bir süre daha çekmeye devam etti. *Cumhuriyet*'in sahibi ve başmuharriri Yunus Nadi, sahibi olduğu gazetenin 17 Nisan 1928 tarihli sayısında “*Hayat Aşısı*” başlıklı makaleyi yayımladı. Makalesinde “*Doktor Voronoff’un gençleştirme aşısı ibtidaen bütün dünyada olduğu gibi bizde dahi bazıları için ümit ve hayal menbaı, bazıları için de alay mevzuu teşkil etti*” diyen Yunus Nadi, *Cumhuriyet*'in en başından beri gençlik aşısı sürecini takip ve bu süreci layıkıyla okuyucularına naklettiğini belirtiyor ve bu aşının tecrübeyle sabit olarak bir hakikat olduğu düşünüyordu. Ona göre, gençlik aşısı hayvanların gençleşmesini sağlayarak etini ve yününü artırdığı için iktisadi hayatta önemli derecede katkı sunuyordu. İnsandan insana aşının şimdilik mümkün olmadığını, şimdilik sadece maymundan insana gençleştirme tecrübelerinin yapıldığını ancak bunun da maymun yetersizliği sebebiyle oldukça sınırlı kaldığını beyan ediyordu. Türkiye’de de bu aşının bir an önce hayvanlarda özellikle de tiftik keçilerinde uygulanması gerektiğinin altını çiziyordu.⁵¹ Doktor Orphanides Efendi de, *Stamboul*'un 12 Nisan 1928 tarihli nüshasında Voronoff’un İstanbul’da gerçekleştirdiği gençlik aşısı deneyine yer vererek insanın yaşlanmasına ve hareketsiz kalmasına neden olan faktörlerin hala bilinemediğini, gençleşme ve yaşlanma meselelerinin hala çözüm beklediğini düşünüyordu.⁵²

Dünya genelinde ilginç olaylara dahi neden olan gençlik aşısının⁵³ Türkiye’de rağbet gördüğü ve revaçta olduğu bir dönemde *Akşam*, 16 Nisan

⁵⁰ *Cumhuriyet*, 9 Nisan 1928.

⁵¹ Yunus Nadi, “Hayat Aşısı”, *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1928, s. 1.

⁵² Docteur E. Orphanidés, “Ce que l’on doit penser de methode de rajeunissement du Dr Voronoff”, *Stamboul*, 12 Avril 1928, s. 2.

⁵³ *Akşam*'ın 17 Mart 1928 tarihli sayısında Peşte’de Voronoff’ın gençlik aşısı dolayısıyla bir sigorta şirketiyle mahkemelik olan memurun yaşadıkları anlatılıyordu. Kendisi bir banka memuru olan adam, 45 yaşında bir sigorta şirketiyle anlaşarak hayat sigortası yaptırır. Adamın sigortayla yaptığı anlaşmaya göre, kendisi 15 sene içinde ölecek olursa sigorta şirketi ailesine 2 bin İngiliz lirası tazminat ve ölmemesi durumunda 15 sene sonra vefatına kadar yıllık önemli bir miktar tediye verecekti. Gerçekten de sözleşme gereği banka memuru, 60 yaşına geldiğinde sigorta şirketinden emekli olur ve senelik olarak kendisine taahhüt edilen miktarı almaya başlar. Bu arada banka memuru, iyice ihtiyarladığını düşünerek Voronoff’un gençlik aşısını olmaya karar verir, nihayetinde de bu kararını gerçekleştirir. Aşıdan sonra yine bankaya giden adam, büyük bir şokla karşılaşır. Sigorta şirketi, adamın gençlik aşısı olarak ömrünü uzattığını belirterek kendisine vermekte olduğu parayı bir daha vermeyeceğini ifade eder. Bunun üzerine emekli adam, sigorta şirketini mahkemeye verir. Mahkeme sonucu ise merakla beklenen, “Gençleşebilirler Mi ?/Sigorta Şirketi Müşterilerine Bu Hakkı Vermiyor”, *Akşam*, 17 Mart 1928.

1928 tarihli haberinde 150 yaşında olan Zaro Ağa'nın Amerika'ya gideceğini haber vererek güle güle gidip afiyetle dönmesi temennisinde bulunduktan sonra Voronoff aşısı hakkında şu satırlara yer vermektedir: “...Burada bazıları Doktor Voronoff'un gençleştiremediğinden dem vurarak alay ediyorlar. Bundan sanki bizim Zaro Ağa'ya ne? Amerika'da kim bilir şimdi, milyoner, milyarder ve trilyoner ihtiyarları hakikaten gençleştiren kaç Doktor Voronoff vardır ?”⁵⁴

Akşam 11 Temmuz 1928 tarihli nüshasında ise birkaç ay önce Doktor Voronoff tarafından Tıp Fakültesi'nde ihtiyar bir koça yapılan gençlik aşısının tutmadığını dile getirmekteydi. Yakın bir zamanda yeniden İstanbul'a geleceği duyurulan Voronoff'un ihtiyar koça yaptığı aşının tutmadığı hatta çürüdüğü belirtilmekteydi. Bu arada gazete, Türkiye'de iki kişinin Voronoff tarafından gönderilecek maymunlardan alınacak numunelerle aşılansak gençleştirilmeye çalışılacağını da ifade ediyordu. İsmi vermek istemeyen iki kişinin Doktor Behçet Sabit Bey tarafından aşılacağı da duyurulmuştu. Doktorun aşılansak isteyen iki kişiden biner lira alacağı söylenmişse de bunun gerçeği yansıtmadığı açıklanmıştı. Bununla birlikte maymunlar hediye olarak gönderildiğinden aşılar, cüzi bir ücret karşılığında uygulanabilecekti.⁵⁵

Voronoff'un, İstanbul'u terk ettikten sonra Türkiye'de gençlik aşısının yapılabilmesi için maymun gönderdiği ve bu maymunları kullanarak Doktor Behçet Sabit Bey'in bazı tecrübeler yapacağı anlaşılmaktaydı. Nitekim *Milliyet*'in 3 Temmuz 1928 tarihli sayısında bir gün önce İstanbul'a Voronoff tarafından tren vasıtasıyla gönderilen maymunun şehre ulaştığı bildiriliyor ve maymunun içinde olduğu sandığın başında bulunan Behçet Sabit Bey'in şu beyanatına yer veriliyordu: “İnsana alışıp alışmadığını bilmediğim için şimdi sandıktan çıkarmaya cesaret edemiyorum. Kaçmak tehlikesi vardır. Şimdi eve götürüp daha büyük bir kafese koyacağım. Bir hafta besleyeceğim. Bu müddet zarfında hayvanın üzerinde tetkikat yapacağım.”. Doktor Behçet Bey'e göre, aşından iyi bir sonuç alınabilmesi için maymunun kırk kilo ağırlığında olması gerekiyordu. Bir hafta sonra gençlik aşısı yapacağını ifade eden doktor, kendisine başvuran ihtiyarların sayısının fazla olduğunu da dile getiriyordu. Sadece iki kişiye aşığı yapabileceğini vurgulayan doktor, birinin fakir diğerinin de zengin bir

---

⁵⁴ “İhtiyar Gitti, Genç Geldi”, *Akşam*, 16 Nisan 1928.

⁵⁵ “Aşığı Tutmadı/Gençleşmesi Beklenen Koç Yine İhtiyar Kaldı”, *Akşam*, 11 Temmuz 1928.

ihhtiyar olduğunu da sözlerine ekliyordu.⁵⁶ İhtiyarlar arasında maymunlara duyulan ilgiye de dikkat çeken *Milliyet*, aynı sayısında bu durumu şu dikkatleri çeken karikatürle görselleştiriyordu:

“Maymun- Aman Allah’ım.. Bunların hepsi beni istikbal için mi geliyor?”⁵⁷

Maymun, Türkiye’ye geldikten sonra Doktor Behçet Sabit Bey, İzmir’e gitmişti. İzmir’de ilk defa gençlik aşısını uygulayacak doktor, İzmir’den dönüşünde *Milliyet*’e verdiği beyanatında İzmir’de birçok ihtiyar ve genç kişinin kendisine gençlik aşısı olmak dolayısıyla başvurduğunu fakat birçoğunu reddettiğini belirtmişti. Behçet Sabit Bey’in İstanbul’a döndüğü ve burada da gençlik aşısı yapacağı söyleniyordu.⁵⁸ Behçet Sabit Bey, bir süre sonra 4 Eylül 1928 tarihinde ilk defa gençlik aşısını İstanbul’da uyguladı. İstanbul’a gönderilen maymundan alınan guddeler, biri 28 yaşında ve bekâr bir gence, tenasül organını kuvvetlendirmek üzere, diğeri de 76 yaşında ve Darülaceze’de yaşayan İsmail Efendi’ye nakledilmişti. Doktora göre, iki hastaya yapılan gençlik aşıları, 2-3 ay içerisinde olumlu neticeler verebilecekti.⁵⁹

Doktorun İstanbul’da gerçekteştirdiği ilk gençlik aşısı uygulaması, basında “İhtiyarlarda Züğürt Tesellisi!” başlığı altında aşağıdaki şekilde karikatürize edilmişti:

⁵⁶ “Maymun Geldi/Doktor Voronoff’un Gönderdiği Maymun Dün şehrimize Geldi”, *Milliyet*, 3 Temmuz 1928.

⁵⁷ *Milliyet*, 3 Temmuz 1928.

⁵⁸ “Gençlik Aşısı/Yaşlı, Hastalıklı Olanlarda Kabil-i Tatbik Değil...”, *Milliyet*, 14 Ağustos 1928.

⁵⁹ “İhtiyarlara Gün Doğdu Demetir/Gençlik Aşısı”, *Milliyet*, 6 Eylül 1928.

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRKİYE’SİNDE “GENÇLİK AŞISI” TARTIŞMALARI VE UYGULAMALARI (1924-1937)

“Gazetelerden (bir zengin iki fakir ihtiyara Voronoff aşısı yapıldı)

-Artık bu yaştan sonra bu kılık sana yakışmıyor!.

-Neden?.. Şurada kaç yaşındayım?! Olsam olsam altmış beş! Bir Voronoff aşısı aldım mı otuzunu indir!.. Arslan gibi delikanlı!”⁶⁰

Bir müddet sonra Behçet Sabit Bey tarafından gençlik aşısı yapılan 2 kişinin iyileştiğine dair haberlerin çıktığı görülmektedir. Bu konu hakkında gazetelere beyanat veren Doktor Behçet Sabit Bey şunları söylemişti: “Hastaların ikisi de altı gün zarfında tamamen iyileştiler. Yaralar apse yapmadan kolayca kapandı. Hastalarımın genç olanı bugün (dün) gezmek üzere ekspresle Paris’e gitti. İsmail Ağayı da fakülte hastanesine naklettirdim. Üzerinde tetkikatta bulunacağım.”. Doktor, bunları dile getirdikten sonra üçüncü aşığı da yakında yapacağını belirtmekteydi.⁶¹

Bu arada Eylül 1928 tarihinden itibaren halkın nazarında Voronoff aşısının etkisini yitirmeye başladığı görülmektedir. Nitekim *Akşam*’ın 25 Eylül 1928 tarihli sayısında “Voronoff Aşısından Daha Kuvvetli !” başlıklı yazıda yiyecek macun satıcısıyla görüşen gazete muharririnin yaşadıkları da bunu kanıtlıyordu. “İhtiyarım ama gönlüm tazedir” diyen yaşlı macun satıcısıyla sohbet eden muharrir, bizzat tanık olduğu bir olayı şöyle dile getiriyordu: “İhtiyar adam cebinden bir kutu çıkardı, macuncu bu kutuya tıka basa macun doldurdu. İhtiyar gittikten sonra macuncuya sordum: -Meraklı galiba ? Macun meraklısı... Manalı manalı güldü: -Meraklıdır, dedi, çok meraklıdır hem... Bu efendi on iki senelik müşterimdir benim. Her akşam tamam elli kuruşluk macun alır. -Ne yapar bu macunları ? -Ne

⁶⁰ “İhtiyarlarda Zügürt Tesellisi!”, *Milliyet*, 7 Eylül 1928.

⁶¹ “Gençlik Aşısı/Darulceze’den Getirilen Altmış Yaşındaki İsmail Ağa İyileşmiş”, *Milliyet*, 11 Eylül 1928.

yapacak yer. –Allah Allah, bu macunun bir faydası var mıdır ? –Elbette vardır.. Olmaz olur mu ?.. Kuvvet macunu bu... Ya!!!!.... On iki seneden beri gördüğünüz adam, evinin saadetini bu macunla temin etmiştir. Macuncu antika bir adamdı. Ara sıra böyle garip garip cümleler söylerdi. Devam etti: İhtiyarım. –Son günlerde işi büsbütün azıttı, genç bir kızla evlendi. O zamandan beri fazla macun alıyor. –Bari çok müşteriniz var mı ? –Var ya... Kadınlardan ?.. Kadınlardan da var. Var ama az.. İki tane... -Ya !!.. Kadınlar da alıyor demek ?.. –Tabii alacaklar... Gençlik isteyen, kuvvet isteyen bana gelsin. Yok bilmem bir doktor çıkmış da gençlik aşısı yapıyormuş. Söz mü bu ? Macundan ala gençlik mi olurmuş ? Onun hamurunda yirminci yaşın kuvveti vardır, efendi...”⁶²

1929 yılından itibaren gençlik aşısına yönelik bazı çevrelerce şüphelerin arttığı anlaşılmaktadır. Nitekim bu şüphelerin arakasında yeni keşfedilen gençlik aşılarının da payı oldukça büyüktü. Bu bağlamda *Chicago Tribune*’nin bir haberinden alıntılar yapan 28 Nisan 1929 tarihli *Vakit*’in Doktor Steinach ve yardımcısı Doktor Last’ın birlikte yeni keşfettiği gençlik aşısı hakkında verdiği bilgiler, Voronoff aşısının iflas ettiği düşüncesini doğruyordu. Gazete haberine göre, kadınlara da uygulanabilen yeni gençlik aşısı, Voronoff aşısından farklı olarak insandan alınan parçaların insana nakledilmesi şeklinde gerçekleştiriliyordu.⁶³

Aşıdan duyulan şüphelerin basında yer bulmaya başlaması aşığı savunan ve uygulayan bazı doktorları rahatsız etmişti. Aşıya karşı duyulan şüphelerden rahatsız olan doktorların başında gelen Doktor Behçet Sabit Bey, bu sebeple *Akşam* muharririne 20 bin liralık tazminat davası açmış ve davanın Temmuz 1929 tarihi itibarıyla görülmeye başlandığı anlaşılmıştı. Behçet Sabit Beyin avukatı olan Hayrettin Bey, ilk mahkemede doktorun yaşı bir hastasının mektubunu okumuş ve mektupta yaşının basında aşının tutmadığına dair haberlerden etkilenerken korktuğundan ve bu sebeple aşından vazgeçme kararı aldığından bahsetmişti. Avukat, maymunların doktorun elinde kaldığından maddi kayba uğradığı gerekçesiyle *Akşam* muharririne dava açtıklarını dile getirmişti. Dava edilen muharririnin avukatı Haşim Refet de, cevap olarak vekilinin yazısında bir doktor ismi vermediğini, aşığı sadece Behçet Sabit Bey’in uygulamadığını, Doktor Halil Bey’in de aşığı uyguladığını kendi üzerine alınmasının nedenini anlayamadıklarını

⁶² “Voronoff Aşısından Daha Kuvvetli !”, *Akşam*, 25 Eylül 1928.

⁶³ “Yeni Bir Gençlik Aşısı Keşfedildi”, *Vakit*, 28 Nisan 1929.

bildirmişti. Ardından mahkeme başka bir tarihe ertelenmişti.⁶⁴ Eylül 1929 tarihine gelindiğinde Doktor Behçet Sabit Bey, mahkemeye bir koça uyguladığı gençlik aşısının raporlarını vermiş, mahkeme de sonuçlar için Baytar Mektebi Müdürlüğü’ne gerekli resmi yazıları yazmıştı.⁶⁵ Baytar Müdürlüğü’nden bir süre sonra cevap alınmış ve cevaptan koçun ameliyatının başarılı geçtiği koçun şimdilik zinde olduğu anlaşılmıştı. Bu sebeple gelen cevabi evrakın bir hekim heyeti tarafından incelenmesi için mahkeme ertelenmişti.⁶⁶ Bir sonraki celse de, *Akşam* muharriri, mahkemeye gelmediğinden başka bir tarihe bırakılmıştı.⁶⁷

Davanın görüldüğü aynı tarihlerde gençlik aşısı cereyanının edebi eserlere dahi konu olduğu görülüyordu. Hüseyin Rahmi (Gürpınar), *Vakit*’te tefrika olarak yayımladığı *Utanmaz Adam*’ında gençlik aşısına dair ihtiyar ve gençler arasında geçen bir konuşmaya yer vermişti. Gençlik aşısının güvenilirliği bir ihtiyar üzerinden sorgulanmıştı.⁶⁸

2- 1930’lu Yıllarda Gençlik Aşısı Tartışmaları ve Bazı Uygulamalar (1930-1937)

Gençlik aşısının insanları gençleştirebileceğini dair umutlar toplum nezdinde başka bir bahara kalırken aşının hayvanlar üzerinde kullanılarak verimliliklerini artırabileceği ve bu şekilde ülkenin iktisadi gelişimine de katkıda bulunacağına dair ümitler hiçbir zaman kaybolmamıştı. 1930 yılının ilk aylarında İktisat Vekâleti, baytarlara bir yazı göndererek onların koyunlar üzerinde gençlik aşısı tatbik etmelerini bildirmişti. Bunun üzerine baytarlar, Karacabey harasında ve Halkalı Ziraat Mektebi’nde Avrupa’dan getirtilen merinos cinsi koyunları üzerinde gençlik aşısı tecrübesi gerçekleştirmişlerdi. Halkalı Ziraat Mektebi’ndeki aşılardan tamamen tutmasına karşın Karacabey harasında yapılan gençlik aşılarda iki koyunun aşısı tutmamıştı. Bunun üzerine baytarlardan oluşan bir heyet, yeniden iki koyunu aşılayacaktı.

---

⁶⁴ “Gençlik Aşısından Çıkan Dava”, *Vakit*, 4 Temmuz 1929.

⁶⁵ “Koçun Sıhhati”, *Vakit*, 26 Eylül 1929; “20,000 Liralık Tazminat Davası Görüşülmeye Başlandı”, *Milliyet*, 26 Eylül 1929.

⁶⁶ “Gençlik Aşısı Davası”, *Milliyet*, 18 Teşrinievvel/Ekim 1929; “Gençlik Aşısı Davası”, *Cumhuriyet*, 18 Teşrinievvel/Ekim 1929.

⁶⁷ “Akşam Hakkında Gıyap Kararı”, *Milliyet*, 10 Aralık 1929.

⁶⁸ Hüseyin Rahmi, “Utanmaz Adam/Vakit’in Tefrikası: 4”, *Vakit*, 16 Teşrinisani/Kasım 1929, s. 2; Hüseyin Rahmi, “Utanmaz Adam/Vakit’in Tefrikası: 6”, *Vakit*, 18 Teşrinisani/Kasım 1929, s. 2.

İktisat Vekâleti, gençlik aşısı uygulamasının baytar mektebi öğrencilerine de öğretilmesini bildirmişti.⁶⁹

Voronoff aşısı ilgili kurumlar ve yetkililerce hayvanlar üzerindeki verimliliği artırmak amacıyla uygulanırken diğer yandan yeni gençlik aşılarının bulunduğu dair basında haberlere rastlamak mümkündür. *Vakit*, 8 Nisan 1930 tarihli sayısında Fransa’da Doktor Javarski’nin yeni bir gençlik aşısına yer vermektedir. Habere göre, Doktor Javarski “*İnsan Nasıl Gençleşir?*” adında bir kitap yazmış ve bu kitabında doktor, damarlara temiz kan şırıngalamak suretiyle yaşlı bir insanı gençleştirebildiğini açıklamıştı. Javarski’nin bu keşfi üzerine Doktor Osman Şerafettin Bey, aynı gazeteye beyanat vererek son zamanlarda keşfedilen gençlik aşılarının (Steinach ve Voronoff aşılarının) geçici bir süre insanı gençleştirdiğini, aşının etkisini yitirmesiyle aşı olan kişilerin yeniden yaşlandığını belirtmekteydi. Bu sebeple gençlik aşılara bel bağlamamak gerektiğini söyleyen Osman Şerafettin Bey, genç kalmak arzusunda olanlara şu tavsiyelerde bulunmuştu: “*Vücudunuzu yıpranmaktan muhafaza ediniz. Rakı, cigara içmeyiniz. Makul bir hayat geçiriniz. Bu suretle hayatı beşer tabii bir surette seyrini yapar, insan ömrü vasatından fazla muammer olur.*”⁷⁰

Türk basınında Voronoff’un ülke ülke dolaşıp gençlik aşısını tanıttığına ve aşı sayesinde insanın 140 yıl yaşayabileceğine dair iddialarına⁷¹ yer verilirken diğer taraftan gençlik aşısına dair ümit verici haberler yapan gazetelerin bu sayede satışlarını artırdıklarına dair görüşlere de yer veriliyordu. Yazıya göre, nasıl ki, Amerikan basını Zaro Ağa’yı abartıp ve asparagas haberler çıkarıp birkaç nüsha fazla satmanın derdindeyse, Türkiye’de de gençlik aşısı haberleri aynı amaca hizmet etmekteydi.⁷²

Bu arada Doktor Behçet Sabit Bey’in, gençlik aşısına dair asılsız haberler yaptığını iddia ederek dava ettiği *Akşam* gazetesi muharriri mahkemesini duruşmalarına 18 Eylül 1930 tarihinde devam edildiği anlaşılmaktadır. Duruşma neticesinde 2. Ceza Mahkemesi, *Akşam* gazetesi muharriri Enis Tahsin Bey’in beraatına karar vermişti.⁷³ Ancak Doktor

⁶⁹ “Baytarlarımız Voronoff Aşısı Hakkında Tecrübeler Yapıyorlar/Bütün Koyunlara Voronoff Aşısı Tatbik Edilecek”, *Vakit*, 16 Mart 1930.

⁷⁰ “Yeni Bir Gençlik Aşısı/Fransa’da Meydana Çıkan Usul Nasıl Şeydir?”, *Vakit*, 8 Nisan 1930.

⁷¹ “Voronof/İnsanın 140 Sene Yaşayabileceğini İddia Ediyor!”, *Vakit*, 1 Eylül 1930.

⁷² “Zaro Ağa, Gazetelerin Gençlik Aşısı!”, *Cumhuriyet*, 3 Eylül 1930.

⁷³ “Dr. Behçet Sabit B.in Davası”, *Milliyet*, 19 Eylül 1930; “Voronof Aşısı Yazısından Çıkan Dava”, *Cumhuriyet*, 2 Mart 1931.

Behçet Sabit Bey’in bu karara itirazı üzerine karar temyiz olmuş ve aynı mahkemede davaya tekrar başlanmıştı.⁷⁴

İktisat Vekâleti’nin hayvanlar üzerinde gençlik aşısı yapılmasına dair 1930 yılının başlarında aldığı karar doğrultusunda gerçekleştirdiği uygulamaların devam ettiği görülmektedir. *Vakit*’in 20 Mart 1931 tarihli haberine göre, Halkalı Ziraat Mektebi’nde Voronoff aşısı yapılan dört domuzun kuzulara oranla daha çok kilo aldığı gözlemlenmişti.⁷⁵

Gençlik aşısının farklı türlerine ilişkin keşiflerin ardı arkası kesilmiyordu. Nitekim *Vakit*’in 3 Nisan 1931 tarihli sayısında Spengler adlı İsviçreli bir doktorun genç kalmanın sırrını keşfettiği aşısına yer veriliyordu. Doktorun keşfettiği *Dinamin* isimli bu gençlik aşısının Lloyd George’un dahi yaptırdığından bahsediliyordu.⁷⁶ Bir gün sonra aynı gazetede konuya ilişkin beyanatına yer verilen Doktor Osman Şerafettin Bey, Spengler’in keşfettiği yeni gençlik aşısının Avrupa’da ve İngiltere’de fazla rağbet gördüğünü, önemli yetkililerin bu aşığı vurulduğunu belirtiyordu. Birçok kişi tarafından türlü gençlik aşılarının keşfedildiğini dile getiren doktor, yeni aşının başarılı olmasını istediğini de açıkça vurguluyor ve şunları söylüyordu: “*Yeni keşfolunan Dinamine aşısı dahi ağılebi ihtimal dahili ifrazat guddelerinin hülâsâsından ibarettir. Yakında bunun mahiyeti hakkında bir fikir edinmek kabil olacaktır. Hakikaten genç kalmak için elimizde mevcut vasıta ise sıhhi bir hayat geçirerek vücut hücresinin zamanından evvel harap olmasına mâni olmaktadır.*”⁷⁷

Basında yeni keşfedilen gençlik aşılardan başarı beklendiği bir sırada Voronoff aşısına dair şüphelerin daha da keskin bir dille ifade edilmeye başlandığı anlaşılmaktadır. *Vakit*’in 3 Haziran 1931 tarihli haberinde dendiğine göre, Doktor Behçet Sabit Bey, iki yıl önce İsmail Efendi adında birine Voronoff aşısı yapmış ancak İsmail Efendi aşı yapıldıktan altı ay sonra aniden çökmüş, zayıflamış ve bir müddet sonra da hayatını kaybetmişti. Bundan dolayı Voronoff aşısının tutmadığı, beklenen sonuçları vermediği konusunda söylentiler ortaya çıkmıştı. Bir süre sonra aşığı uygulayan Behçet Sabit Bey, aynı gazetenin aynı günlü sayısında yayımlanan beyanatında, İsmail Efendi’nin vefatını gazetelerden okuduğunu,

---

⁷⁴ “Koç Davası Tazeleniyor”, *Vakit*, 18 Nisan 1931; “Voronof Aşısı Yüzünden Açılan Dava”, *Vakit*, 10 Nisan 1932; “Behçet Sabit Beyin Davası”, *Milliyet*, 10 Nisan 1932.

⁷⁵ “Voronoff Aşısı”, *Vakit*, 20 Mart 1931.

⁷⁶ “Yeni Bir Gençlik Aşısı Daha!”, *Vakit*, 3 Nisan 1931.

⁷⁷ “Yeni Aşılı İnsanlar İhtiyarlıktan Kurtarılabilecekler Mi?”, *Vakit*, 4 Nisan 1931.

ölümünün aşıyla bir ilgisinin olmadığını belirterek vefat etmeden önce aşı dolayısıyla kendisini zinde ve iyi hissettiğini söylediği beyanatını hatırlatıyordu. Gençlik aşısının toplum ve kamuoyu nezdinde yanlış algılandığını da ifade eden doktor, “*Voronoff aşısı hayat eksiri değildir*” diyordu.⁷⁸

Gençlik aşısına dair yeni keşif haberlerinin basında yer bulmaya devam ettiği görülüyordu. *Vakit*'in 8 Aralık 1931 tarihli sayısında, İngiliz hastanelerinden birinin sertabibinin güney yarım kürede yetişen bir buğday tohumundan elde ettiği yağın iktidarsızlığa iyi geldiği ve Voronoff aşısından daha fazla etkili olduğu bildiriliyordu.⁷⁹ Aynı gazetenin iki gün sonraki sayısına beyanat veren Doktor Behçet sabit Bey, İngiliz doktorun yeni keşfettiği aşı hakkında şunları söylemişti: “*Bu da Voronof aşısının nebatî bir maddeden de çıkabileceğini ispat eder. Voronof bugün beşeriyeti gençleştirmek için bir tohum atmıştır. Henüz bu yağ hakkında hiçbir malûmatım yoktur.*”⁸⁰

Türkiye’de Voronoff aşısının etkisine dair şüphelerin arttığı bir dönemde aşığı ticari bir malzemeye dönüştürüp ürün satanlara da rastlanılmaktaydı. *Akşam* muharrirlerinden biri, 12 Mart 1932 tarihinde yayımladığı İstanbul’da Büyük Postane karşısındaki bir pazara ait notlarında şahit olduğu bir olay üzerinden bu duruma dikkatleri şöyle çekiyordu: “*İstanbulun en hatip satıcıları burada... Bunlar arasında porselen tabakları yapıştırmak için macun satan bir adam var. Görülecek ve dinlenilecek bir zat.. Görerseniz, kendisini Cemiyeti akvama tahditi teslihat konferansı için gelmiş fevkalâde ciddi bir murahhas zannedersiniz. Ciddi ciddi bir söz söyleyişi var. Elleri ile kolları ile ehemmiyetli ehemmiyetli işaretler.. Bir aralık bir ses işittim: Vuronof aşısı.. Gençlik aşısı.. Haydi gençlik aşısı.. Dört günde 75 yaşında bir pirifaniyi 25 yaşında bir civan yapıyor.. Gelinde merak etmeyin.. Ben de merakla durdum.. Birde baktım. Satıcı yüz paraya krem satıyor!*”⁸¹

⁷⁸ “Gençlik Bahsi/Voronof Aşısı Hayat Eksiri Değildir”, *Vakit*, 3 Haziran 1931; Türkiye’de Voronoff aşısının yılmaz savunucusu ve uygulayıcısı olan Doktor Behçet Sabit Bey gibi başka ülkelerde de bu aşığı savunan ve uygulayan doktorlar vardı. ABD’de Doktor Harry Benjamin Voronoff aşısının uygulayıcılarının başında geliyordu. Kendisi Voronoff aşısının yetenekli ve bilgili yaşlı politikacılara uygulanarak bunamalarının önüne geçilebileceğini dahi önermişti, “Amerikada Bunaklık ve Voronof Aşısı”, *Vakit*, 30 Temmuz 1932.

⁷⁹ “Yeni Bir Voronof Aşısı”, *Vakit*, 8 Kânunuevvel 1931.

⁸⁰ “Voronof/Şimdi de Kansere Çare Arıyor”, *Vakit*, 8 Kânunuevvel 1931.

⁸¹ “İstanbul’un Panoraması: Garip Bir Pazar..”, *Akşam*, 12 Mart 1932.

Basında yeni gençlik aşısı haberlerine sıklıkla yer ayrılmaya devam ediliyordu. Ancak şüpheler iyice belirginleştikinden Türk kamuoyu, gençlik aşısı olayına mizahi bir biçimde yaklaşımaya başlamıştı. *Son Posta*’nın haberine göre, Japonya’da Doktor Kolaro Şirai isminde bir doktor, Uzu adında bir aşı geliştirmiş ve kendi üzerinde denediğinden ötürü de aşuya kurban gitmişti. Bunun üzerine gazete olaya “*Zavallı Japon doktoru unutmuş ki, gençlik hayatta bir defa gelir.*” yorumuyla yaklaşmıştı.⁸²

Voronoff aşısının yaşlı insanları gençleştirmek için hiçbir sonuç vermeyeceği 1932 yılından itibaren kesin bir şekilde anlaşıldı. *Son Posta*, 6 Kasım 1932 tarihli sayısında “*Voronofun Pabucu Dama Atıldı*” diyerek Profesör Steinach’ın doğrudan damara verdiği aşının olumlu neticeler vermesiyle Voronoff aşısına olan ilginin bittiğini dile getirmekteydi. Bu konuda Behçet Sabit Bey ise Voronoff aşısının hala insanları gençleştirebilmek için etili olduğuna inandığı söylemeye devam etmekteydi.⁸³ Buna ilaveten *Vakit* de, 16 Eylül 1933 tarihli sayısında maymun bulunmadığından ve yeni keşfedilen gençlik aşısından dolayı “*Bu ümide ihtiyarlar veda mı ediyor?*” diyerek yaşlıların Voronoff aşısına olan ilgilerinin sona erdiğini düşünmekteydi.⁸⁴ 1934 yılı Mayıs ayından itibaren ise Voronoff aşısına olan güven tamamen sarsılmıştı. Zaro Ağa’nın kanına üre karışmasından ötürü rahatsızlanarak Şişli Etfal Hastanesi’ne kaldırılması⁸⁵, ardından iyileşerek hastaneden taburcu edilmesine⁸⁶ rağmen sonrasında vefat etmesi, bunun bir göstergesi olmuştu. Gazetelerde Zaro Ağa’nın ölümü nedeniyle Voronoff ve “*Voronofun Şakirdi*” olarak nitelendirilen Doktor Behçet Sabit Bey, ağır bir şekilde eleştirilmişti.⁸⁷ Sonraki yıllarda da Voronoff aşısının başarılı olamaması ve yeterli maymunun olmaması gibi sebeplerden dolayı doktorun neşesini kırdığını ve aşuya karşı ilginin azaldığı çeşitli yazarlarca da dile getirildi.⁸⁸

Voronof aşısının insanları gençleştirebileceğine dair ümitler tamamen ortadan kalktıktan sonra bu defa başka gençlik aşılarının insanları gençleştirebileceğine dair umutlar yeşermeye başladı. Bu gençleştirme

---

⁸² “Gençlik Aşısı”, *Son Posta*, 10 Ağustos 1932.

⁸³ “Voronofun Pabucu Dama Atıldı”, *Son Posta*, 6 Teşrinisani/Kasım 1932.

⁸⁴ “Gençleşme/Bu Ümide İhtiyarlar Veda Mı Ediyor?”, *Vakit*, 16 Eylül 1933.

⁸⁵ “Bir Buçuk Asırlık Zaro Ağaya Gün Doğdu”, *Haber*, 7 Mayıs 1934.

⁸⁶ “Zaro Ağa İyileşerek Hastaneden Çıktı”, *Vakit*, 9 Haziran 1934.

⁸⁷ “Sohbetler/Zaro Ağa”, *Vakit*, 3 Temmuz 1934.

⁸⁸ Lokman Hekim, “Voronof Aşısı”, *Tan*, 10 Nisan 1936, s. 6.

dalgası ve umutları, bir zaman sonra spora da yansıdı. *Tan*, 20 Nisan 1937 tarihli sayısından itibaren ihtiyar futbolcular üzerinde yapılacak gençlik aşısının futbolcuların performanslarını artırıp artırmayacağı konusunda üç büyük takımda oynamış futbolcularla bir anket gerçekleştirdi. Haberde İngiltere’de bir doktorun Arsenal kulübünde oynamış emektar Alex James ve başka iki futbolcuyu gençleştirdiği belirtilerek bunun Türkiye’deki yaşlı ve yetenekli oyuncular üzerinde de uygulanabilirliği sorgulanıyordu. Eğer İngiltere’deki aşı başarılı olabilirse Türkiye’deki futbol kalitesi eski seviyesine gelecek ve futbolcular kulüplerine kazanç getirebileceklerdi.⁸⁹ Fenerbahçeli Zeki Rıza aşının gençleştirebileceğine inanmazken⁹⁰ Galatasaraylı Necip Şahin⁹¹ ile Fenerbahçe’nin eski kalecisi Nedim aş sayesinde gençlerin topa ayak dahi süremeyeceklerini⁹² düşünüyorlardı. Eski Hakem Komitesi Başkanı Nüzhet Abbas da gençlik aşısı hakkında “*Hayal de olsa tatlı şey*” diyerek aşıya güven duymadığını ifade ediyordu.⁹³ Emekli ve ihtiyar futbolcuların çoğunluğu aşıyla gençleri yenebileceklerini dile getirirken gençlerden de yanıt gecikmemişti. Galatasaraylı genç oyuncu Haşim, büyük oyunculara saygı duyduğunu belirttiikten sonra gençlik aşısı vurulsalar da emekli oyunculardan teknik olarak daha iyi olduklarını belirtiyordu.⁹⁴ Yine genç oyunculardan İzmir’in Üçok takımında forma giyen Sait ve Namık da, ihtiyar futbolcular gençlik aşısı vurulsalar da aşının etkisi, maç içerisinde geçeceği için onlar karşısında galip gelebileceklerini dile getirmişlerdi. Gazete bu şekilde genç futbolcuların da gençlik aşısının ihtiyar oyuncular üzerindeki etkilerine dair görüşlerini alarak anketi bitirdiğini duyuruyordu. Anketin sona ermesiyle, ihtiyarların kendi oyunlarını, gençlerin de kendi oyunlarını beğendiği sonucu ortaya çıktığı ancak son kararı okuyucunu yorumuna bırakıldığı ifade ediliyordu.⁹⁵

---

⁸⁹ “Gençlik Aşısı Sayesinde İhtiyarlanmış Futbolcular Sahaya Dönebilecekler”, *Tan*, 20 Nisan 1937.

⁹⁰ “Gençlik Sınıngası İçin Sporcular Ne Diyorlar?”, *Tan*, 29 Nisan 1937.

⁹¹ “Gençlik Sınıngası İçin Sporcular Ne Diyorlar?”, *Tan*, 30 Nisan 1937.

⁹² “Eski Kaleci Nedim Bugünkü Gençlere Ateş Püskürüyor”, *Tan*, 5 Mayıs 1937.

⁹³ “Nüzhet Abbas, “Hayal de Olsa Tatlı Şey” Diyor”, *Tan*, 8 Mayıs 1937.

⁹⁴ “Genç Uzuvlardan İhtiyarlara Karşı İlk Cevap”, *Tan*, 15 Mayıs 1937.

⁹⁵ “Gençlik Anketimize İzmir Sporcuları da Cevap Verdi/Anketimiz Şu Cevaplarla Bitiriyoruz”, *Tan*, 21 Mayıs 1937.

SONUÇ

Cumhuriyet’in ilanının üzerinden bir yılı geçtikten sonra ülkede bir *gençlik aşısı* cereyanı/akımı başlamıştır. Voronoff tarafından keşfedilen gençlik aşısının hayvandan hayvana, maymunlardan da insanlara uygulanabildiği iddia edilmiştir. İnsan ömrünü uzatmak ve vücudun gençleşmesini sağlamak amacıyla keşfedildiği anlaşılan aşının, Atatürk dönemi Türkiye’inde özellikle ihtiyarların ilgisine mazhar olduğu gözlemlenmiştir. Voronoff’un 1928 yılının Nisan ayında İstanbul’a gelip gençlik aşısı hakkında ilk tecrübeyi gerçekleştirmesi ve bir de konferans vermesi, aşının insanı gençleştireceğine dair ümitleri iyice yeşerttiği görülmüştür. Dönemin çeşitli yazarları ve doktorları tarafından aşı sayesinde gençleştirilecek ve daha verimli bir hale getirilecek küçük hayvanların ülke ekonomisine katkı sağlayacağına da ön görüldüğü ortaya konulmuştur. Bazı doktorlar, aşının insanları özellikle de ihtiyarları gençleştirdiği görüşüne katılmadığı, başta Doktor Behçet Sabit Bey gibi bazı doktorların da aşının hakikaten insanı gençleştirdiği ve ömrünü uzattığı iddiasını desteklediği anlaşılmıştır. Gençlik aşısının pahalı olması ve yeteri derecede maymun bulunamaması gibi sebeplerle insanlar arasında yaygınlaşmadığı görülmüştür. Bu aşıyı zenginler yaptırabilirken fakir vatandaşların yaptıramadığı gibi sorunların peyda olduğu gözlemlenmiştir. 1930 yılından itibaren de yeni gençlik aşılarının keşfedilmesi sebebiyle bu aşılardan etkileri üzerine tartışmalar yaşanmıştır. Bu dönemde gençlik aşısına olan güven de sarsılmıştır. Doktor Behçet Sabit Bey, aşının Türkiye’deki uygulayıcısı ve savunucusu olarak aşıya karşı olanlarla mahkemelik dahi olmuştur. Zaro Ağa’nın hayatını kaybetmesi ise gençlik aşısına olan güven sarsılmasının son noktası olmuştur. 1937 yılı içerisinde İngiltere’de yaşı ilerlemiş kaliteli futbolculara yönelik uygulanmış yeni bir gençlik aşısının keşfedildiği ve olumlu neticeler de alındığı basında duyurulmuştur. *Tan* bu aşının Türkiye’deki futbolcular üzerinde ne tür etkileri olabileceğini görmek ve aşı hakkında Türk futbolcularının fikirlerini anlamak amacıyla bir anket düzenlediği görülmüştür. Anket sonucunda aşının bir işe yaracağını düşünenler olduğu gibi aşının hiçbir işe yaramayacağını düşünenler olduğu da dikkatleri çekmiştir. Büyük ümitlere ve heyecanlara sebep olan bu gençleştirme serüveni, hayal kırıklıklarıyla son bulsa da henüz genç bir Cumhuriyet’in ilmî uygulamalardan geri durmaması, hatta bu ilmî mevzuları basınında ve toplum nezdinde fenni ve ilmi olarak tartışması açısından son derece anlamlıdır. Sonuç itibarıyla “*gençlik aşısı*” tecrübesi, Cumhuriyet’in banisi olan Mustafa Kemal (ATATÜRK)’in *Hâkimiyet-i Milliye*’nin 25 Eylül 1924 tarihli sayısında da yayımlanan “*Efendiler, dünyada her şey için,*

maddiyat için, maneviyat için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir” sözlerinin toplumsal ve bilimsel çevrelerce bir karşılığı olarak düşünölmelidir.

KAYNAKÇA

1-SÜRELİ YAYINLAR

Akşam
Aylık Mecmua
Cumhuriyet
Fen Âlemi
Haber
Hilal-i Ahdar
Milliyet
Resimli Ay (Sevimli Ay)
Servet-i Fünun
Son Posta
Son Saat
Son Telgraf
Stamboul (Fransızca)
Tan
Tevhid-i Efkâr
Vakit
Vatan
Yeni Şark

2- TELİF ESERLER

“Dr. Voronoff’s Experiments in Human Grafting”, **The American Review of Reviews**, (Ed.: Albert Shaw), Volume LXI, January-June 1920, s. 665-666.

Cemil Şerif, **Gençlik Aşısı ve Esasları**, Muğla Vilayet Matbaası, 1928.

Cuperschmid, Ethel Mizrahy, de Campos, Tarcisio Passos Ribeiro, “Dr. Voronoff’s Curious Glandular Xenoimplants”, **História, Ciências, Saúde-Manguinhos**, Rio de Janeiro, v. 14, n. 3, July-Sept. 2007, s. 1-24.

Kâzım Nami, **Hayat ve Ölüm, Gençlik Aşısı**, (*Gençlik Aşısı Mucidi Serj Voronof’un Eserinden İktibas Edilmiştir.*), İktisad Matbaası, 1928.

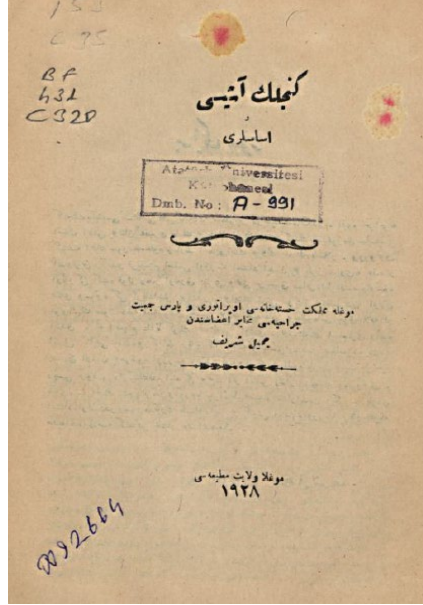
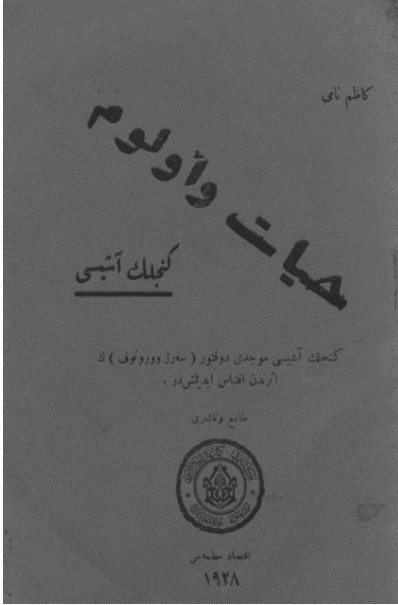
Tevis, May, “Human Grafting/The Brilliant and Successful Experiments of Dr. Serge Voronoff”, **Scientific American Monthly**, April 1920, s. 307-309.

Toprak, Zafer, **Darwin’den Dersim’e Cumhuriyet ve Antropoloji**, Doğan Kitap, İstanbul 2015.

Voronoff, Serge, **Life, A Study of the Means of Restoring Vital Energy and Prolonging Life**, (Translated by Evelyn Bostwick Voronoff), New York 1920.

EKLER

EK-1 *Gençlik Aşısına Dair Yazılmış Eski Yazı Eserler*

EK-2 *Cumhuriyet'ten Voronoff ve Aşısına Dair Bazı Haberler*

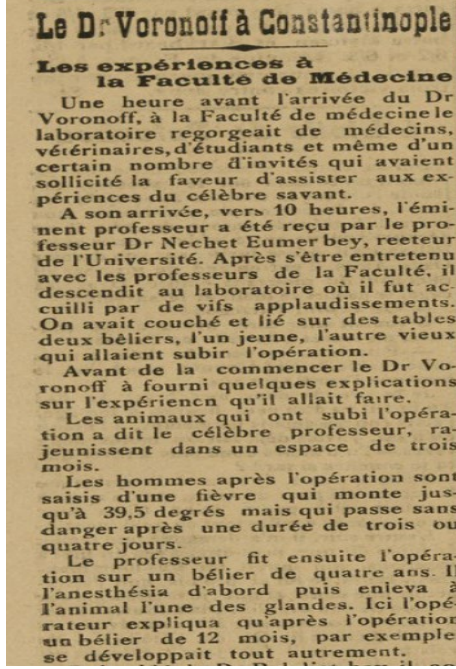

Cumhuriyet, 7 Nisan 1928.

Cumhuriyet, 6 Nisan 1928.

EK- 3 *Stamboul'*un Voronoff'un İstanbul'a Geldiğine Dair Bir Haberi

Stamboul, 7 Avril 1928.

EK-4 Voronoff ve Türk Doktorları Haydarpaşa Garında

Cumhuriyet, 5 Nisan 1928.

EK-5 Doktor Voronoff ve Gençlik Aşısında Kullanılan Maymunlar

Aylık Mecmua, Birinci Sene, Numero: 8, Teşrin-i sâni/Kasım 1926